

Bibliografia

LLISTAT DE REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

FONTS MANUSCRITES, LITERÀRIES, EDICIONS FACSIMILS I LLIBRES IMPRESOS ANTERIORS A 1800.

- AGRAMUNT, Jacme d'. *Regiment de preservació de la pestilència*. 1348, Arxiu parroquial de Santa Maria de Verdú. (Facs., Joan Veny (ed.). Barcelona: Gran Enciclopèdia Catalana 1998).
- ALBERTI, Leon Battista. *Los diez libros de arquitectura*. Francisco Lozano (trad.). Madrid: Alonso Gómez 1582.
- ANÒNIM. *El Lazarillo de Tormes*. J. Mª Fernández Gutiérrez (ed.). Colección Arbolí 11. Tarragona: Tarraco 1982.
- ARCIPRESTE DE HITA. *Libro de buen amor*. María Brey Mariño (ed.). Madrid: Castalia 1987.
- BAILS, Benito. *Elementos de matemática: De la arquitectura civil*. Vol. IX, parte I. Madrid: Imprenta de la viuda de D. Joaquin Ibarra 1796.
- *De la arquitectura civil*. (Facs. Pedro Navascués (ed.). Vol. II. Murcia: Colegio oficial de aparejadores y arquitectos técnicos de Murcia 1983).
- BOCCACCIO, Giovanni. *Decameron*. Natalino Sapegno (dir.). Torino: Unione Tipografico-Editrice Torinese [1956] 1966.

- BOSIO, I. *Dell'istoria della sacra religione et illustrissima militia di S. Giovanni Gerosolimitano*. Roma 1630.
- CELSUS, Aulus Cornelius. *De medicina*. W. G. Spencer (ed.). Cambridge-Massachussets: Harvard University Press 1971.
- CERVANTES SAAVEDRA, Miguel de. *El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha*. José Mª Castro Calvo (ed.). Barcelona: Círculo de lectores 1969.
- COLUMELA, L. J. Moderato. *Los doce libros de agricultura*. C. J. Castro (ed.). Obras Maestras. Vol. II. Barcelona 1959.
- COVARRUBIAS OROZCO, Sebastián de. *Tesoro de la lengua castellana o española: según la impresión de 1611, con las adiciones de Benito Remigio Noydens publicadas en la de 1674*. Martí de Riquer (ed.). Barcelona: Alta Fulla [1943] 1989.
- EIXIMENIS, Francesc. *Regiment de la cosa pública*. P. Daniel de Molins de Rei (ed.). Barcelona: Barcino 1927.
- EIXIMENIS, Francesc. *Lo Crestià*. Albert Hauf (ed.). Barcelona: Edicions 62 i "la Caixa" 1983.
- FINESTRES, Pere Joan. "Fragmento histórico de la cathedral, iglesias y ciudad de Lérida" [c. 1760]. Lleida: Arxiu Capitular de Lleida.
- FORONDA, Valentín de. *Memorias leídas en la Real Academia de Ciencias de París sobre la edificación de hospitales, y traducidas al castellano por don Valentín de Foronda*. Madrid: Imprenta de Manuel González 1793.
- GELABERT, Joseph. *De l'art de picapedrer*. 1653, Arxiu Biblioteca de la Diputació de les Illes Balars. (Facs. Palma de Mallorca: Diputació Provincial de les Balears 1977).
- HERNÁNDEZ SANAHUJA, Bonaventura. "Ruinas del antiguo pueblo de Oleastrum". Dins Jaume Massó; Joan J. Menchón Bes (eds). *L'Hospitalet i Oleastrum*. Quaderns d'història local 1. Hospitalet de l'Infant: Foment Cultural [1865] 1991.
- LLOBET, Bernat Josep. *Recopilación e inventario de los autos y escrituras de la baronia de Entenza*. 1667. Sevilla: Archivo de la casa ducal de Medinaceli.
- LLULL, Ramon. *Libre de Evast e Blanquerna*. Salvador Galmès (ed.). Barcelona: Barcino 1935. 4 vols.

- LLULL, Ramon. *Llibre de Santa Maria*. J. Miracle (ed.). Obres essencials. Vol. I. Barcelona: Selecta 1957.
- LLULL, Ramon. *Llibre de contemplació*. J. Miracle (ed.). Obres essencials. Vol. II. Barcelona: Selecta 1960.
- NAVAGERO, Andrés. *Viaje a España del magnífico señor Andrés Navagero (1524-1526), embajador de la República de Venecia ante el emperador Carlos V*. José María Alonso Gamo (ed.). València: Castalia. 1951.
- OLIVES ROCA, Mariano. "Hospitales y establecimientos de caridad y beneficencia que hay y se sabe ha habido en la ciudad de Lérida". ff. 1-16v. Dins J. F. Tarragó Valentines (ed.) "Un estudio inédito sobre hospitales antiguos de Lérida, original del historiador Mariano Olives". *Ilerda* 37 (1976): 27-58.
- PAUSANIAS. *Descripción de Grecia*. Mª Cruz Herrero Ingelmo (ed.). Madrid: Gredos 1994.
- PETIT, Antoine. *Mémoire sur la meilleure manière de construire un hôpital des malades*. París. 1774.
- PETRONIO. *El Satiricón y otros escritos*. E. Palau (ed.). Barcelona: Iberia 1985.
- POCURULL, Josep. "Epitafios de los sepulcros i escritos de la iglesia vieja de la cathedral de Lérida", Lleida, 1788. Vic: Biblioteca Episcopal Vic, ms. canonge Jaume Ripoll Vilamajor 28 (16 4t).
- POYET, Bernard. *De la nécessité de transférer et de reconstruire l'Hôtel Dieu avec un projet de translation de cet hôpital*. París. 1785.
- ROIG, Jaume. *Lo libre de les dones e de los concells donats per mosèn Jaume Roig a son nebot en Balthasar Bou, senyor de Callosa*. Carlos Ros (ed.). València: Josep Garcia [1531] 1735.
- SAMPER, Fray Hipólito de. *Montesa ilustrada*. Valencia: Gerónimo Vilagrassa, 1669.
- SANT BASILI. *Saint Basile: Lettres*. Y. Courtonne (ed.). París: Société d'édition "Les Belles Lettres" 1957.
- SANT JERONI. *Lettres*. Jérôme Labourt (ed.). París: Société d'Édition "Les Belles Lettres" 1953.
- SANT VICENT FERRER. *Sermons*. J. Sanchís Sivera (ed.). Vol. I. Barcelona: Barcino 1932.
- SANT VICENT FERRER. *Sermons de Quaresma*. M. Sanchís Guarner (ed.). València: Albatros Edicions 1973. 2 vols.

- TENON, Jacques René. *Mémoires sur les hôpitaux de Paris*. París. 1788.
- VILANOVA, Arnau de. *Obres catalanes*. Miquel Batllori (ed.). Els Nostres Clàssics Vol. I: Escrits religiosos. Barcelona: Barcino 1947.
- VITRUVIO POLION, Marco. *Los diez libros de arquitectura de M[arco] Vitruvio Polion*. José Ortiz (trad.). Madrid: Imprenta Real 1787.

OBRES DE CONSULTA

- Actas das primeiras jornadas luso-espanholas de historia medieval: A pobreza e a assistència aos pobres na península Ibérica durante a Idade Média (Lisboa, 25-30 de setembro de 1972)*. (1973). Lisboa: Instituto de Alta Cultura. 2 vols.
- Actes du 97e Congrès national des sociétés savantes: Assistance et assisté jusqu'à 1610. (Nantes 1972)*. (1979). París.
- ADELL GISBERT, Joan Albert (1983). "L'hospital de pobres de Santa Magdalena de Montblanc i l'arquitectura hospitalària medieval a Catalunya". *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia* 4: 239-263.
- ADROER TASSIS, Anna ([1978] 1979). *El palau reial major de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- (1994). "El palau de la reina Elionor: un monument desaparegut". *Lambard. Estudis d'art medieval* 6 (anys 1991-1993): 247-264.
- ADSERÀ GRIFÉ, J.; BLASCO RIBALTA, J.; CASTELLVÍ MIRALLES, L.; CORTADA COLOMER, Ll. (1979). "L'hospital de l'infant Pere". Treball de curs d'Història d'Arquitectura dirigit pel Dr. Joan Bassegoda. Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona. Barcelona: Arxiu de la Càtedra Gaudí.
- ADSERÀ MARTORELL, Josep (1971). *Monografías sobre el pasado y presente de nuestro hospital*. Tarragona: Hospital General de San Pablo y Santa Tecla.
- (1994). *La casa de recollides de Tarragona: Primera ampliació de l'hospital any 1977: Breu estudi sobre espolis i vacants*. Tarragona: Associació d'Amics de l'hospital de Sant Pau i Santa Tecla. Pp. 33-38.
- AGNELLO, Giuseppe (1942). *L'architettura aragonese-catalana in Siracusa*. Roma: Editore Tivoli.

- AINAUD DE LASARTE, Joan (1955). "Alfonso el Magnánimo y las artes plásticas de su tiempo". Dins *IV Congreso de historia de la Corona de Aragón (Mallorca, 1955)*. Palma de Mallorca. Pp. 3-28.
- (1971). "L'esperit artístic de l'època". Dins *L'hospital de Santa Creu i Sant Pau: L'hospital de Barcelona*. Barcelona: Gustavo Gili.
- AINAUD DE LASARTE, Joan (1979). "La historia de las pinturas de la Seu Vella. Deben estar expuestas en su lugar original". *La Mañana* 29 maig 1979: 5-7.
- (1988). *El palau de la Generalitat de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- AINAUD DE LASARTE, Joan; GUDIOL RICART, Josep; VERRIÉ, Frederic-Pau (1947). *La ciudad de Barcelona*. Catálogo monumental de España. 2 vols. Madrid: CSIC.
- ALBINI, Giuliana (1993). *Città e ospedali nella Lombardia medievale*. Biblioteca di storia urbana medievale 8. Bologna: Editrice CLUEB.
- Album meravella: Llibre de bellesa naturals i artístiques de Catalunya*. (1931). Vol. IV. Barcelona: Centre excursionista barcelonès.
- ALCOVER, Antoni; MOLL, Francesc (1985). *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca: Moll.
- ALCOY PEDRÓS, Rosa (1991). "La pintura de la Seu Vella de Lleida i l'italianisme al gòtic internacional". Dins *Congrés de la Seu Vella de Lleida (Lleida, 6-9 de març 1991)*. Lleida: Ajuntament de Lleida. Pp. 119-132.
- ALOMAR, Gabriel (1970). *Guillem Sagrera y la arquitectura gòtica del siglo XV*. Barcelona: Blume.
- ALONSO FERNÁNDEZ, A. M. (1968). *Historia documental de la congregación de las hermanas carmelitas de la caridad*. Vol. I. Madrid: Vedruna. Pp. 264-267.
- ALONSO GARCÍA, Gabriel (1976). *Los maestros de "la Seu Vella de Lleida" y sus colaboradores*. Lleida: Instituto de Estudios Ilerdenses, CSIC.
- (1979). "Capillas, altares, imágenes, capellanías, presbiteriados y beneficios de la Seu Vella de Lleida desde su fundación hasta su cierre". *Ilerda* 40 [VIIè centenari de la consagració de la Seu Vella (miscel·lània commemorativa)]: 57-88.

- ALTISENT, Agustí (1969). *L'almoïna reial a la cort de Pere el Cerimoniós*. Scriptorium populeti 2. Espluga de Francolí: Abadia de Poblet.
- (1970). “Dotació de llits per a hospitals catalans al segle XIII”. *Studia Monastica* 12, fasc. 1: 107–113.
- (1974). *Història de Poblet*. Espluga de Francolí: Abadia de Poblet.
- ÁLVAREZ PALLÁS, José M^a (1941). *Lérida bajo la horda*. Lleida: Ayuntamiento de Lérida.
- AMARGIER, Paul (1978). “La situation hospitalière à Marseille”. *Cahiers de Fanjeaux* 13 [Assistance et charité]: 239–260.
- ANGUERA, Pere (1990). *Hospital de Sant Joan de Reus: 1240–1990*. Reus: Hospital de Sant Joan de Reus.
- ANTONIOLI, Antonio (dir.) (1993). *La Ca' Granda di Milano: L'intervento conservativo sul cortile richiniano*. Milano: Silvana Editoriale.
- ARAMAYONA ALONSO, Guillermo (1981–1982). “El cuaderno de 1421 del «bací dels pobres vergonyants» de la parroquia de Santa María del Mar, de Barcelona”. Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. II. Barcelona: CSIC, Institució Milà i Fontanals. Pp. 173–189.
- ARDERIU VALLS, Enrique (1903–1904). “Un códice de Lérida. «Llibre de notes antigues per memoria». *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos* 9 (1903): 424–429; 10 (1904): 8–27, 132–146.
- ARGILÉS ALUJA, Caterina (1992). “Preus i salaris a la Lleida dels segles XIV i XV segons els llibres d'obra de la Seu”. Tesi doctoral dirigida pel Dr. Jordi Bolós. Universitat de Barcelona (Lleida). Lleida: Universitat de Lleida, Departament d'Història.
- (1996). “Notes sobre alguns mestres d'obra de la Seu Vella extretes dels llibres d'obra (1361–1485)”. Dins *Homenatge a mossèn Jesús Tarragona*. Lleida: Ajuntament de Lleida. Pp. 233–239.
- ARRANZ HERRERO, Manuel (1991). *Mestres d'obres i fusters: La construcció a Barcelona en el segle XVIII*. Barcelona: Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona.
- Atti del I congresso europeo di storia ospitaliera (Reggio Emilia 6–12, giugno 1960)*. (1962). Reggio Emilia: Centro Italiano di Storia Ospitaliera.

- AVELLO, Olivia (1968). "El archivo del hospital de las Cinco Llagas de Astorga en el Camino de Santiago". *Archivos Leoneses* 43 (any XXII): 151-191.
- ÁVILA JALVO, José Miguel (1998). "Análisis geométrico y mecánico de las bóvedas planas del monasterio de San Lorenzo del Escorial". Dins *Actas del segundo congreso nacional de historia de la construcción (A Coruña, 22-24 d'octubre de 1998)*. Madrid: Sociedad Española de Historia de la Construcción. Pp. 29-33.
- AVRIL, Joseph (1974). "Clercs et laïcs devant la richesse d'après les status synodaux d'Angers de la fin du Moyen Âge". Dins Michel Mollat (dir.). *Études sur l'histoire de la pauvreté (Moyen Age-XVI siècle)*. Vol. II. París: Publications de la Sorbonne. Pp. 571-588.
- AYNETO, Juan (1919). *La reconquista de Lérida y su Virgen Blanca*. Lleida: Imprenta Mariana.
- AZCÁRATE, José M^a (1965). "El hospital real de Santiago: la obra y los artistas". *Compostellanum* 10: 507-522.
- (1990). *Arte gótico en España*. Madrid: Cátedra.
- (1992). "Antón Egás y el hospital dels folls de València". Dins *I Congreso de historia del arte valenciano (València, 1992)*. València: Generalitat Valenciana. Pp. 219-222.
- BACH RIU, Antoni (1990). *Història del monestir de Sant Bartomeu de Bellpuig i el seu mausoleu*. Bellpuig: Arxiu Diocesà de Solsona.
- BADIA, J. (1981). *L'arquitectura medieval a l'Empordà*. Girona: Diputació de Girona.
- BAGIOLI, Gianni (coord.) ([1925] 1993). *Roma*. Milano: Touring Club Italiano.
- Baix Penedés: El Garraf*. (1991) Inventari del patrimoni arquitectònic de Catalunya. Vol. III. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.
- BALASCH PIJOAN, Esther (1993). "El missal del bisbe Jaime Conchillos". Dins Ximo Company (a cura de). *El bisbe Jaume Conchillos: L'humanisme a Catalunya*. Lleida: Amics de la Seu Vella. Pp. 181-209.
- (1996). "Bertran de la Borda i la seva relació amb la vila de Cervera. Un itinerari desconegut del mestre d'obra de la Seu Vella de Lleida". *Lambard. Estudis d'art medieval* 8 (any 1995): 57-61.

- BALTAR DOMÍNGUEZ, R. (1954). "Bosquejo histórico del gran hospital real de Santiago". *Ciencias Médicas Hispano-Americanas* 7: 473-484.
- (1956). *Memoria sobre el gran hospital real de Santiago de Compostela*. Santiago de Compostela.
- BARON, Françoise (1975). "Le décor sculpté et peint de l'hôpital Saint-Jacques-aux-Pèlerins". *Bulletin Monumental* 133/1: 29-72.
- BARRAL ALTET, Xavier (1994). "Antic hospital de Santa Maria de Lleida". Dins *Tresors artístics catalans*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Pp. 198-199.
- BARRAL ALTET, Xavier (dir.) (1998). *Urbanisme, arquitectura civil i industrial*. Art de Catalunya (Ars Cataloniae). Barcelona: L'Isard. 347 pp.
- BARRAQUER ROVIRALTA, Cayetano (1906). *Casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*. Barcelona: Imprenta de Francisco J. Altés y Alabart.
- BASSEGODA AMIGÓ, Bonaventura (1920). "La casa de convalecientes del hospital de Barcelona". *Hojas Selectas* 19: 465-470.
- (1936). "Transició de les voltes de pedra a les de maó de pla en les esglésies de Catalunya". *Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona* 25, núm. 1: 353-357.
- BASSEGODA MUSTÉ, Bonaventura (1997). *La bóveda catalana*. Zaragoza.
- BASSEGODA NONELL, Joan (1971). "L'arquitectura de l'hospital de la Santa Creu". Dins *L'hospital de la Santa Creu i Sant Pau: L'hospital de Barcelona*. Barcelona: Gustau Gili SA. Pp. 49-54.
- (1978a). *La cerámica popular de la arquitectura gótica*. Barcelona: Ediciones de Nuevo Arte.
- (1978b). *Guia del monestir de Pedralbes*. Barcelona: Nou Art Thor.
- (1981). "L'Hospitalet de l'Infant". *Revista Técnica de la Propiedad Urbana* 31: 35-54.
- (1982). "Restauración de la logia renacentista del Archivo de la Corona de Aragón, en Barcelona". *Academia. Boletín de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando* 54: 277-292.
- (1985). "Actuaciones en el centro histórico de Barcelona". *Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona* 46, núm. 7: 175-200.

- (1991). “La bóveda catalana”. *Anales de Arquitectura* 3: 143–148.
- BASSEREAU, M. Th. (1958). *Hôtels-Dieu, hospices, hôpitaux et infirmeries au Moyen Age*. París.
- BATLLE GALLART, Carme (1969). “Notas sobre la familia Llobera, mercaderes barceloneses del s. xv”. *Anuario de Estudios Medievales* 6: 536–552.
- (1973). *La crisis social y económica de Barcelona a mediados del siglo XV*. Barcelona.
- (1980). “La biblioteca del canonge Colom, fundador d’un hospital de Barcelona vers el 1219”. Dins *Miscel·lània Aramon i Serra: Estudis de llengua i literatura catalanes*. Vol. II. Barcelona. Pp. 45–51.
- (1985). *La Seu d’Urgell medieval: La ciutat i els seus habitants*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor.
- (1987). *L’assistència als pobres a la Barcelona medieval: s. XIII*. Episodios de la Historia 267. Barcelona: Rafael Dalmau Editor.
- (1988). *L’expansió baixmedieval (segles XIII–XV)*. Pierre Vilar (dir.). Història de Catalunya. Vol. III. Barcelona: Edicions 62.
- BATLLE GALLART, Carme; CASAS NADAL, Montserrat (1980). “La caritat privada i les institucions benèfiques de Barcelona (segle XIII)”. Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. I. Barcelona: CSIC, Departamento de Estudios Medievales. Pp. 117–190.
- BATLLE HUGUET, Pere (1942). “Esculturas del artista montblanquense Guillermo Seguer (siglo XIV)”. *Analecta Sacra Tarraconensia* 15: 93–99.
- BATLLE PRATS, Lluís (1976). “Demolición del hospital de Santa Catalina en 1654”. *Revista de Girona* 74: 8–10.
- BATTAGLIA, Salvatore (1970). *Grande dizionario della lingua italiana*. Torino: Unione Tipografico-Editrice Torinese.
- BAUCELLS REIG, Josep (1973). “La Pía Almoína de la Seo de Barcelona, origen y desarrollo”. Dins *Actas das primeiras jornadas luso-espanholas de historia medieval: A pobreza e a assistència aos pobres na península Ibérica durante a Idade Média (Lisboa, 25–30 de setembre de 1972)*. Vol. I. Lisboa: Instituto de Alta Cultura. Pp. 73–135.

- (1980). “Gènesi de la Pia Almoïna de la Seu de Barcelona”. Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. I. Barcelona: CSIC, Dpto. de Estudios Medievales. Pp. 17–75.
- (1984). *El Baix Llobregat i la Pia Almoïna de la Seu de Barcelona: inventari dels pergamins*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- BAYERRI, Enrique (1933–1960). *Historia de Tortosa y su comarca*. Tortosa: Imprenta de Algueró y Barges.
- BELKNAP, Ivan; STEINLE, John (1963). *The community and its hospitals*. Syracuse: Syracuse University Press.
- BELLAFFIORE, Giuseppe (1984). *Architettura in Sicilia (1415–1535)*. Palermo: Italia Nostra.
- BENEVOLO, Leonardo (1988). *Historia de la arquitectura del renacimiento, la arquitectura clásica (del s. XV al s. XVIII)*. Barcelona: Gustavo Gili SA.
- BERGÓS, Joan (1928). *La catedral vella de Lleida*. Lleida: Barcino.
- (1935). *L'escultura a la Seu Vella de Lleida*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- BÉRIAC, Françoise (1984). “La peur de la lèpre”. *L'Histoire* 74 [Les maladies ont une histoire]: 56–61.
- (1988). *Histoire des lépreux au Moyen Age, une société d'exclus*. Paris.
- BERLABÉ JOVÉ, Carme; FITÉ LLEVOT, Francesc (1994). “El misteri de la Colometa a la Lleida del segle xv”. Dins Joan Josep Busqueta; Esther Balasch (a cura de). *Manuel de Montsuar: Degà de Lleida i president de la Generalitat de Catalunya (societat, política i mecenatge cultural a la Catalunya del segle XV)*. Lleida: Amics de la Seu Vella. Pp. 69–120.
- BERLABÉ JOVÉ, Carme (1996). “Jordi Safont, un mestre d'obres de mitjan segle xv a la Seu Vella de Lleida. Noves aportacions”. *Lambard. Estudis d'art medieval* 8 (any 1995): 31–39.
- BERTRAN ROIGÉ, Prim (1979). “El menjador de l'Almoïna de la catedral de Lleida. Notes sobre l'alimentació dels pobres lleidatans al 1338”. *Ilerda* 40 [VIIè centenari de la consagració de la Seu Vella (miscel·lània commemorativa)]: 89–124.

- (1981–1982). “L’Almoina de la Seu de Lleida a principis del s. xv”. Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. II. Barcelona: CSIC, Institució Milà i Fontanals. Pp. 347–368.
- (1989a). “L’hospital del Sant Esperit de Lleida segles XII–XV”. Dins *Homenatge a la memòria del professor Dr. Emilio Sáez: Aplec d’estudis dels seus deixebles i col·laboradors*. Barcelona: Universitat de Barcelona, Centre d’Estudis Medievals de Catalunya, Institució Milà i Fontanals. Pp. 317–332.
- (1989b). “El text català dels primers estatuts de l’orde de l’Hospital”. Dins *Haciendo historia: homenaje al profesor Carlos Seco*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid. Pp. 23–30.
- (1991). “L’església de Lleida en el pontificat de Calixte III”. Dins Ximo Company (a cura de). *Els Montcada i Alfons de Borja a la Seu Vella de Lleida*. Lleida: Amics de la Seu Vella. Pp. 91–103.
- (1992a). “Sobre els inicis d’una institució benèfica baix medieval: l’hospital de Santa Maria de la ciutat de Lleida (1435–1519)”. *Universitas Tarraconensis* [Homenatge al professor Francesc Cortiella i Òdena]: 33–53.
- (1992b). “Notes sobre la fiscalitat reial a la ciutat de Lleida (1341–1351)”. Dins *Miscel·lània: Homenatge a Josep Lladonosa*. Lleida: Institut d’Estudis Ilerdencs. Pp. 255–265.
- (1994). “L’orde de l’Hospital a Catalunya. Els inicis”. *L’Avenç* 179: 22–27.
- (1994–1995). “Un text català dels estatuts de l’orde de l’Hospital”. *Estudis Castellonencs* 6: 189–198.
- BESERAN RAMON, Pere (1988). “Un grup d’altres atribuïble a Jordi de Déu a l’hospital de la Santa Creu de Barcelona”. *D’Art* 14: 61–72.
- (1993a). “Mènula amb bust i escut”. Dins Ximo Company; Isidre Puig; Jesús Tarragona (ed.). *Museu Diocesà de Lleida: Pulchra: Centenari de la creació del Museu 1893–1993*. Lleida: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Pp. 179–180 (núm. 350).

- (1993*b*). “Clau de volta amb la Verge de la Misericòrdia”. Dins Ximo Company; Isidre Puig; Jesús Tarragona (ed.). *Museu Diocesà de Lleida: Pulchra: Centenari de la creació del Museu 1893–1993*. Lleida: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. P. 181 (núm. 353).
- (1996). “Jordi de Déu i l’italianisme en l’escultura catalana de la segona meitat del segle XIV”. Barcelona: Tesi doctoral dirigida per les Dres. Rosa Alcoy i Rosa Terés. Barcelona: Biblioteca de la Universitat de Barcelona.
- BIBLIOTECA DE CATALUNYA (1968). *Cincuenta años de la antigua Biblioteca de Catalunya*. Barcelona: Biblioteca Central de la Diputación de Barcelona.
- (1994). *Les naus gòtiques de la Biblioteca de Catalunya*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya.
- BIDEAULT, Maryse; LAUTIER, Claudine (1987). *Ile-de-France: Les églises de la vallée de l’Oise et du Beauvais. Les monuments de la France gothique*. Vol. I. París: Picard.
- BIENVENU, Jean-marc (1974). “Fondations charitables laïques au XII siècle: l’exemple d’Anjou”. Dins Michel Mollat (dir.). *Études sur l’histoire de la pauvreté (Moyen Age–XVI siècle)*. Vol. II. París: Publications de la Sorbonne. Pp. 563–569.
- BOFARULL DE SARTORIO, Manuel de (ed.) (1876–1910). *Gremios y cofradías de la antigua Corona de Aragón*. Barcelona: Colección de documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón.
- BOFARULL SANS, FRANCISCO (1898). “Documentos para escribir una monografía de la villa de Montblanch”. *Memorias de la Academia de Buenas Letras de Barcelona* 6: 423–578.
- BOHIGAS, Oriol (1971). “L’arquitectura de l’hospital de Sant Pau”. Dins *L’hospital de la Santa Creu i Sant Pau: L’hospital de Barcelona*. Barcelona: Gustau Gili SA. Pp. 157–169.

- BOIX POCIELLO, Jorge (1981-1982). “La «Confraternitat de Nostra Senyora d’Ivorra»: estudio de una cofradía de comienzos del siglo XI, en el obispado de Urgel”. Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. II. Barcelona: CSIC, Institució Milà i Fontanals. Pp. 13-42.
- BONET CORREA, Antonio (1967). “El hospital de Belén, en Guadalajara (México), y los edificios de planta estrellada”. *Archivo Español de Arte* 40, núm. 157-160: 15-46.
- BONET DONATO, Maria (1994). *La orden del Hospital en la Corona de Aragón: Poder y gobierno en la castellanía de Amposta, ss. XII-XV*. Madrid: CSIC.
- BONET ESTRADÉ, Manuel (1981). “L’hospital”. *Diario de Lérida* (23 gen. 1981): 11.
- BONFILL PALATSI, Joan (1903). “Origen y fundación del Hospitalet del Infante”. *Boletín de la Real Academia de Historia* 42: 507-508.
- BORRÀS FELIU, Antoni (1980). “L’ajuda als pobres en els testaments de Catalunya i València del segle XV”. Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. I. Barcelona: CSIC, Dpto. de Estudios Medievales. Pp. 363-371.
- (1990). “El llinatge dels Requesens i la Seu Vella de Lleida”. Dins *El llinatge dels Requesens a la Seu Vella: La Verge del Blau*. Lleida: Amics de la Seu Vella. Pp. 31-43.
- BOSCH, Josep; ROVIRA, Carolina (1986). “Memòria dels treballs arqueològics realitzats a l’hospital gòtic de l’Hospitalet de l’Infant”. Inèdit al Servei d’Arqueologia de Tarragona.
- BOSCH BALLBONA, Joan (1994). “Els Agustí Pujol i l’escultura a la Catalunya del seu temps (1580-1623)”. Barcelona: Tesi doctoral dirigida pel Dr. Joaquim Garriga Riera. Universitat de Barcelona. Barcelona: Biblioteca de la Universitat de Barcelona.
- BOTET SISÓ, Joaquín ([1909?]). *Geografía general de Catalunya: Provincia de Gerona*. Francesc Carreras Candi (dir.). Barcelona: Establiment editorial Alberto Martín.

- BOTTARI, Stefano (1962). *L'arte in Sicilia*. Messina-Firenze: Casa Editrici G. d'Anna.
- BRACONS CLAPÉS, Josep (1999). "Els segles del gòtic". Dins Xavier Barral (dir.). *Arquitectura religiosa antiga i medieval*. Art de Catalunya (Ars Cataloniae). Vol. IV. Barcelona: L'Isard. Pp. 128–265.
- BRAUNFELS, Wolfgang ([1969] 1975). *Arquitectura monacal en occidente*. Barcelona: Barral Editores SA.
- BRIDGMAN, R. F. (1962). "Evolution comparée de l'organisation hospitalière en Europe et en Pays d'Islam". Dins *Atti del I congresso europeo di storia ospitaliera (Reggio Emilia 6–12, giugno 1960)*. Reggio Emilia: Centro Italiano di Storia Ospitaliera.
- BRODMAN, James William ([1986] 1990). *L'orde de la Mercè: El rescat de captius a l'Espanya de les croades*. Barcelona: Quaderns crema
- (1998). *Charity and welfare: Hospitals and the poor in medieval Catalonia*. Philadelphia: University of Pennsylvania.
- BRU BORRÀS, F. Màrius (1955). *Fulls d'història de la vila de Tivissa i del seu territori antic*. Tarragona: Aymà. Pp. 165–171.
- BRUTAILS, M. (1892). "Notes sur l'art religieux du Roussillon". *Bulletin Archéologique du Comité des Travaux Historiques et Scientifiques* 4.
- BURNS, Robert Ignatius (1965). "Los hospitales de Valencia en el siglo XIII". *Anuario de Estudios Medievales* 2: 135–154.
- BUSQUETA RIU, Joan Josep (1994). "Manuel de Montsuar en la Catalunya del segle XV". Dins Joan Josep Busqueta; Esther Balasch (a cura de). *Manuel de Montsuar: Degà de Lleida i president de la Generalitat de Catalunya (societat, política i mecenatge cultural a la Catalunya del segle XV)*. Lleida: Amics de la Seu Vella. Pp. 13–31.
- (1996). "Burguesia i mentalitat feudal a la Lleida del segle XIV: lectura del testament de Tomàs de Sant Climent, senyor d'Alcarràs, Montagut, Sarroca i Llardecans". Dins *Homenatge a mossèn Jesús Tarragona*. Lleida: Ajuntament de Lleida. Pp. 189–218.
- BUSQUETA RIU, Joan Josep (coord.) (1996). *700 aniversari: Universitat de Lleida*. Lleida: Edicions de la Universitat de Lleida.
- BUSQUETA RIU, Joan Josep (ed.) ([1997]). *Els costums de Lleida*. Col·lecció Guillem Botet 1. Lleida: Ajuntament de Lleida.

- BUXÓ MASSAGUER, Sofia-Ana (1981-1982). "Iconografia de la pobresa en la pintura catalana de los siglos XII-XV". Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. II. Barcelona: CSIC, Institució Milà i Fontanals. Pp. 49-79.
- CABESTANY FORT, Joan Francesc (1995). "Els orígens". Dins *El Consell Comarcal a l'antic hospital*. Tarragona: Consell Comarcal. Pp. 12-18.
- Cahiers de Fanjeaux* (1978). 13 [Assistance et charité].
- CAILLE, Jacqueline (1978). *Hôpitaux et charité publique à Narbonne au Moyen Age (fin XIe-fin XVe siècles)*. Toulouse: Société Française d'Histoire des Hôpitaux, Privat.
- CALZADA ECHEVARRÍA, Andrés (1928). *Historia de la arquitectura en España: Apéndice de la historia de la arquitectura de sir Banister Fletcher*. Barcelona: Canosa.
- CALZADA OLIVERAS, Josep (1979). "Art i arquitectura en l'història hospitalari de Girona". *Revista de Girona* 89: 249-259.
- CAMARERO GÓMEZ, Glòria (1988). "Aspectos de la arquitectura en Barcelona durante el siglo XIX: Miguel Garriga y Roca (1808-1888)". Tesi doctoral dirigida pel Dr. Santiago Alcolea Gil. Universitat de Barcelona. Barcelona: Biblioteca de la Universitat de Barcelona.
- CAMP, Federico (1928). "El hospital de la Santa Cruz y la invasión napoleónica". *Anales del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo* 2, núm. 10: 256-259.
- CAMPS CLEMENTE, Manuel (1996). *Torrefarrera i el seu entorn històric*. Viles i ciutats 25. Lleida: Diputació de Lleida i Ajuntament de Torrefarrera.
- CAMPS CLEMENTE, Manuel; CAMPS SURROCA, Manuel (1998). *La pesta del segle XV a Catalunya*. Lleida: Servei de publicacions de la Universitat de Lleida.
- CANDILLE, M. (1960). "Un hôpital conventuel du XIII ème siècle, l'infirmierie ou salle des morts de l'abbaye d'Ourscamps". *L'Hôpital et l'Aide Sociale a Paris* 1 (gener-febrier 1960): 83-96.
- CARBONELL, Eduard; CIRICI PELLICER, Alexandre (1977). *Grans monuments romànics i gòtics: De Sant Pere de Rodes a la catedral de Mallorca*. Barcelona: Edicions 62.

- CARBONELL BUADES, Marià (1989). "L'arquitectura classicista a Catalunya (1545-1659)". Tesi doctoral dirigida pel Dr. Ignasi de Solà-Morales. Universitat de Barcelona. Barcelona: Biblioteca de la Universitat de Barcelona.
- (1993). "L'humanisme català a l'època del bisbe Conchillos". Dins Ximo Company (a cura de). *El bisbe Jaume Conchillos, l'humanisme a Catalunya*. Lleida: Amics de la Seu Vella. Pp. 105-140.
- (1994). *Convent de Sant Bartomeu de Bellpuig*. Monuments de Catalunya. Barcelona: Curial Edicions Catalanes.
- (1996). "Obres al convent de Sant Agustí Vell de Barcelona, segles XVI-XVII". *Locus Amoenus* 1: 127-138.
- CARDONER PLANAS, Antoni (1962). "El «hospital para judíos pobres» de Barcelona". *Sefarad* 22: 373-375.
- (1973). *Història de la medicina a la Corona d'Aragó (1162-1479)*. Barcelona: Scientia.
- CARLIN, Martha (1994). "Medieval English hospitals". Dins Lindsay Granshaw; Roy Porter (ed.). *The hospital in history*. London: Routledge. Pp. 21-39.
- CARRASCO ALMAZOR, Joaquín et al. (1983). *La vida hospitalaria en Jaca*. Jaca: Arpirelieve SA.
- CARRERAS CANDI, Francesc (1903). "Lo Montjuich de Barcelona". *Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 8: 197-450.
- (1913). "Lo retaule barceloní de la Santa Creu, obra d'en P. Terrers y d'en F. Vergós". *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 7, núm. 52: 217-220.
- ([1919?]). *Geografia general de Catalunya: Barcelona*. Barcelona: Establiment Editorial d'Albert Martín.
- CARRÈRE, Claude ([1967] 1977-1978). *Barcelona 1380-1462: Un centre econòmic en època de crisi*. Vol. I (1977); Vol. II (1978). Barcelona: Curial.
- (1992). "Introducció". Dins Jaume Sobrequés (dir.). *Història de Barcelona*. Vol. III. Barcelona: Gran Enciclopèdia Catalana. Pp. 13-34.
- CARTA, Giuseppe (1969). *Il sistema ospedaliero nel centro storico di Palermo*. Palermo.

- CARTULARI DE POBLET (1938). *Cartulari de Poblet: Edició del manuscrit de Tarragona*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- CASAN CLARÀ, Pere (1983). "La creu de Sant Pau". *Sant Pau* 4, núm. 5: 47-48.
- CASSIANO CARPANETO, P. (1953). *Pammatone, cinque secoli di vita ospitaliera*. Genova.
- CASTEJÓN DOMÈNECH, Nativitat (1986). "Aproximació a l'estudi de la tipologia arquitectònica de l'hospital medieval a Catalunya. Hospital de la Santa Creu de Barcelona". *Sant Pau* 7, núm. 3: 57-60.
- (2001). "Aproximació a l'estudi de l'hospital de la Santa Creu de Barcelona: Repertori documental del segle xv". Tesi de llicenciatura dirigida per la Dra. Núria de Dalmasas. Universitat de Barcelona. Barcelona: Biblioteca de la Universitat de Barcelona. 2 vols.
- CASTELLANO TRESSERRA, Anna (1994). "L'església de Sant Llàtzer i l'hospital de leprosos de Barcelona a través de la documentació històrica". *Lambard. Estudis d'art medieval* 6 (anys 1991-1993): 41-50.
- CASTELLS, Narcís; PUIGDEVALL, Narcís; REIXACH, Francesc (1989). *L'hospital de Santa Caterina*. Girona: Diputació de Girona.
- CASTRO VILLALBA, Antonio (1996). *Historia de la construcción medieval: Aportaciones*. Quaderns d'arquitectes 15. Barcelona: Edicions UPC.
- CATALÀ ROCA, Pere (1979-1983). *Els castells catalans*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor.
- Cataluña medieval* (1992). Barcelona: Lunwerg Editores SA.
- CAUCCI VON SAUCKEN, Paolo G. (1993). "La asistencia hospitalaria en la vía francígena: órdenes y confraternidades". Dins *Santiago, camino de Europa. Culto y cultura en la peregrinación a Compostela*. Santiago de Compostela: Galicia no Tempo. Pp. 83-97.
- CAVERO DOMÍNGUEZ, Gregoria (1992). "Fundaciones hospitalarias del clero secular en la diócesis de Astorga (siglos XII-XV)". Dins Horacio Santiago-Otero (ed.). *El Camino de Santiago, la hospitalidad monástica y las peregrinaciones*. Salamanca: Junta de Castilla y León. Pp. 135-148.
- CHAUMARTIN, H. (1926). *L'abbaye de Saint-Antoine-de-Viennois et le feu Saint-Antoine*. Vienne.

- (1946). *Le mal des ardents et le feu Saint-Antoine, étude historique, médicale, hagiographique et légendaire*. Vienne.
- CHAUMOT, Frédéric (1999). “L’hôpital Saint-Jean-l’Évangéliste d’Angers. Typologie d’une crise hospitalière (1407–1559)”. Dans Jean Dufour; Henri Platelle (ed.). *Fondations et oeuvres charitables au Moyen Age (Actes du 121e Congrès National des Sociétés Savantes, Nice, 26–31 octobre 1996)*. Paris: Comité des Travaux Historiques et Scientifiques. Pp. 251–264.
- Chicago manual of style: The essential guide for writers, editors and publishers (14th edition)* (1993). Chicago: University of Chicago Press.
- CHRISTOPHE, Paul (1985). *Les pauvres et la pauvreté: Des origines au XV siècle*. Bibliothèque d’Histoire du Christianisme 7. Paris: Desclée.
- CIPOLLONE, Giulio (1999). “Les trinitaires: fondation du XII siècle pour les captifs et pour les pauvres”. Dans Jean Dufour; Henri Platelle (ed.). *Fondations et oeuvres charitables au Moyen Age (Actes du 121e Congrès National des Sociétés Savantes, Nice, 26–31 octobre 1996)*. Paris: Comité des Travaux Historiques et Scientifiques. Pp. 75–87.
- CIRICI PELLICER, Alexandre ([1971] 1973). *Barcelona pam a pam*. Barcelona: Teide.
- ([1974] 1977). *L’art gòtic català: L’arquitectura als segles XIII i XIV*. Barcelona: Edicions 62.
- (1979). *L’art gòtic català: L’arquitectura als segles XV i XVI*. Barcelona: Edicions 62.
- CIRICI PELLICER, Alexandre; MASPONS, Oriol; CLOTET, Lluís (1968). *Arquitectura gòtica catalana*. Òscar Tusquets (dir.). Barcelona: Lumen.
- CLARAMUNT, Salvador (1981–1982). “Una primera aproximación para establecer un plano de la pobreza vergonzante en el arrabal de la Rambla, de Barcelona, a lo largo del siglo XIV”. Dans Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. II. Barcelona: CSIC, Institució Milà i Fontanals. Pp. 369–382.
- CLAY, Rotha Mary (1909). *The medieval hospitals of England*. London.

- CODELLAS, Pan S. (1942). "The Pantocrator, the imperial byzantine medical center of XIth century A. D. in Constantinople". *Bulletin of the History of Medicine* 12, núm. 2: 392-410.
- CODEX SCCL (1992). "Informe de la intervenció arqueològica desenvolupada al cementiri vell de l'Hospitalet de l'Infant (Baix Camp): 24 de febrer-10 d'abril de 1992". Tarragona: Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya.
- COE, Rodney M. ([1970] 1984). *Sociología de la medicina*. Madrid: Alianza Editorial.
- COHN-HAFT, Louis (1956). *The public physicians of ancient Greece*. Smith College Studies in History 42. Northampton, Mass.: Department of History, Smith College.
- COLL JULIÀ, Núria (1968). "Una companyia barcelonesa para el comercio de paños 1400-1434". *Anuario de Estudios Medievales* 5: 339-408.
- (1981-1982). "Documentación notarial relativa a los pobres en la Cataluña del siglo xv". Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. II. Barcelona: CSIC, Institució Milà i Fontanals. Pp. 287-311.
- COMELLES ESTEBAN, Josep M^a et. al. (1991). *L'hospital de Valls: Assaig sobre l'estructura i les transformacions de les institucions d'assistència*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses «Ramon Berenguer IV».
- COMPANY CLIMENT, Ximo (1991a). "Els Montcada i el primer papa Borja". Dins Ximo Company (a cura de). *Els Montcada i Alfons de Borja a la Seu Vella de Lleida*. Lleida: Amics de la Seu Vella. Pp. 13-36.
- (1991b). "Las portadas clásicas del claustro de la Seu Vella". Dins *Congrés de la Seu Vella de Lleida (Lleida, 6-9 març 1991)*. Lleida: Ajuntament de Lleida. Pp. 295-310.
- (1993). "Jaume Conchillos, bisbe i humanista a Lleida (1512-1542)". Dins Ximo Company (a cura de). *El bisbe Jaume Conchillos, l'humanisme a Catalunya*. Lleida: Amics de la Seu Vella. Pp. 25-43.
- (a cura de) (1993). *El bisbe Jaume Conchillos: L'humanisme a Catalunya*. Lleida: Amics de la Seu Vella.

- COMPANY CLIMENT, Ximo; BALASCH PIJOAN, Esther (1991). "Documents sobre les portades clàssiques de la Seu Vella". Dins *Congrés de la Seu Vella de Lleida (Lleida, 6-9 març 1991)*. Lleida: Ajuntament de Lleida. Pp. 321-328.
- COMPANY CLIMENT, Ximo; PUIG, Isidre; TARRAGONA MURAY, Jesús (eds.) (1993). *Museu Diocesà de Lleida: Pulchra: Centenari de la creació del Museu 1893-1993*. Lleida: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- CONANT, Kenneth John (1929). "Mediaeval academy excavations at Cluny: the season of 1928". *Speculum. A Journal of Mediaeval Studies* 4: 3-26, 168-176, 291-302 i 443-450.
- (1954). "Medieval excavations at Cluny, final station of the project". *Speculum. A Journal of Mediaeval Studies* 29: 1-43.
- (1963). "Medieval academy excavations at Cluny: systematic dimensions in the buildings". *Speculum. A Journal of Mediaeval Studies* 38: 1-45.
- ([1959] 1987). *Arquitectura carolíngia y románica 800-1200*. Madrid: Cátedra.
- CONEJO DA PENA, Antoni (1994). *El "spital del Coyl de Balaguer" de l'infant fra Pere*. Hospitalet de l'Infant: Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.
- (1996). "L'hospital de Santa Maria. Art, arquitectura i beneficència en la Lleida dels segles xv i xvi". Ajut del Departament d'Arts de l'IEI 1995. Lleida: Biblioteca de l'Institut d'Estudis Ilerdencs.
- (1998). "Assistència i hospitalitat a l'edat mitjana. Procés de formació de l'hospital general de Santa Maria de Lleida". Dins Joan Josep Busqueta (ed.). *Lleida: La ciutat baix medieval (segles XIV-XV)*. Coneixes la teva ciutat...? Lleida: Ateneu Popular de Ponent. Pp. 105-131.
- (1999a). "Dades sobre la construcció de l'antic hospital de Santa Maria de Lleida a través dels seus mestres d'obra (1454-1519)". Dins *L'artista-artesà medieval a la Corona d'Aragó (Lleida 14-16 gener 1998)*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs-Universitat de Lleida. Pp. 487-511.

- (1999b). “L’almoïna del claustre de la Seu Vella de Lleida”. *Seu Vella. Anuari d’Història i Cultura* 1: 103–146.
- (en premsa). “Noves aportacions a l’evolució arquitectònica de l’hospital de la Santa Creu de Barcelona: segles XVI–XVII”, Dins *XVII Congrés d’Història de la Corona d’Aragó (Barcelona–Lleida, 7–12 setembre 2000)*.
- CONSTANTELOS, Demetrios (1968). *Byzantine philanthropy and social welfare*. New Brunswick (New Jersey): Rutgers University Press.
- CONTRERAS, F.; MIQUEL SUÁREZ DE INCLÁN, R. (1973). *Historia de la lepra en España*. Madrid.
- CONTRERAS MAS, ANTONIO; ROSSELLÓ VAQUER, RAMON (1990). *La asistencia pública a los leprosos en Mallorca (ss. XIV al XIX)*. Mallorca: El Tall.
- CORDERO RIVERA, JUAN (1998). “Asociacionismo popular: gremios, cofradías, hermandades y hospitales”. Dins *La vida cotidiana en la Edad Media: VIII semana de estudios medievales (Nájera, 4–8 agosto de 1997)*. Logroño: Instituto de Estudios Riojanos. Pp. 387–399.
- CORNUDELLA, JOSEP ET AL. (1974). “La trayectoria asistencial y científica del secular hospital de la Santa Cruz”. *Anales de Medicina y Cirugía* 54, núm. 238: 385–411.
- CORNUDELLA, JOSEP (1978). “Compendi historiogràfic de l’antic hospital de la Santa Creu de Barcelona”. *Annals de Medicina* 64, núm. 7: 1042–1053.
- COROLEU, J. (1979). *Història de Vilanova i la Geltrú*. Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa.
- COROMINES, JOAN (1980). *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial Edicions catalanes, Caixa de Pensions “la Caixa”.
- CORRAO, PIETRO (1993). “«Esta tierra quiere que el regidor haya potencia». Il regno di Sicilia nelle relazioni dei primi Viceré iberici (1416–1419)”. *La Memoria* 7: 25–42.
- CORTELAZZO, MANLIO; ZOLLI, PAOLO ([1988] 1991). *Dizionario etimologico della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli.
- CORTIELLA ÓDENA, FRANCESC (1984). *Una ciutat catalana a darreries de la baixa edat mitjana: Tarragona*. Tarragona: Institut d’Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV.

- COSTA PALLEJÀ, Jaume R. et al. (1995). *El Consell Comarcal a l'antic hospital*. Tarragona: Consell Comarcal del Tarragonès.
- COTURRI, Enrico (1987). "L'ospedale di S. Jacopo di Altopascio in Toscana lungo la via Francesca". Dins *Atti del convegno internazionali di studi. Pistoia e il Cammino di Santiago: Una dimensione europea nella toscana medioevale (Pistoia, 28-30 settembre 1984)*. Napoli: Edizioni scientifiche italiane. Pp. 331-342.
- CRÒNICA DEL RACIONAL (1921). *Documents i Estudis* 1, fasc. 2 [Crònica del Racional de la ciutat (1334-1417)]: 113-192.
- CRUAÑES, Esteve (1989). *Hospital de Sant Antoni Abat de l'Arboç*. L'Arboç.
- CUNILL FONTFREDA, Segimon (1931). *El St. Crist de l'hospital de Vich*. Biblioteca d'autors vigatans. Vol. XXIII. Vic: Gazeta de Vich.
- CUPANE, Carolina; KISLINGER, Ewald (1986). "Xenon und xenodocheion im spätbyzantinischen Roman". *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik* 36: 201-206.
- DAINTON, Courtney (1961). *The story of England's hospitals*. Springfield: Charles C. Thomas.
- DALMASES, Núria de (1992). *Orfebreria catalana medieval; Barcelona, 1300-1500: Aproximació a l'estudi*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- DALMASES, Núria de; JOSÉ-PITARCH, Antoni (1984). *L'art gòtic: ss. XIV-XV*. Història de l'art català. Vol. III. Barcelona: Edicions 62.
- (1985). *L'època del Císter: s. XIII*. Història de l'art català. Vol. II. Barcelona: Edicions 62.
- DALMASES, David (1994). "La capella d'en Marcús, els antecedents del seu fundador i l'advocació a la Mare de Déu de la Guia". *Lambard. Estudis d'art medieval* 6 (anys 1991-1993): 113-160.
- DALMASES DE MASSOT, Faust (1923). "Lo castell de Montcortès". *Catalana* 152 (15 oct. 1923).
- DANON BRETÓS, Josep (1967a). "El hospital general de la Santa Cruz de Barcelona, año 1401". Tesi doctoral dirigida pel Dr. Manuel Usandizaga. Universitat de Barcelona. Barcelona: Biblioteca de Catalunya.
- (1967b). "«Full time» hospitalario del siglo XVI (hospital general de la Santa Cruz de Barcelona)". *Medicina Clínica* 49, núm. 5: 343-345.

- (1978). *Visió històrica de l'hospital general de Santa Creu de Barcelona*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana.
- DAVIS, Michael T. (1998). "Splendor and peril: the cathedral of Paris, 1290–1350". *The Art Bulletin* 80, núm. 2: 34–66.
- DAWSON, Warren R. (1953). "Egypt's place in medical history". Dins Edgar Ashworth Underwood (ed.). *Science, medicine and history: Essays on the evolution of scientific thought and medical practice written in honour of Charles Singer*. Vol. I. New York: Oxford University Press. Pp. 47–60.
- DELAVILLE LE ROULX, Joseph ([1913] 1974). *Les hospitaliers à Rhodes (1310–1421)*. London: Variorum Reprints.
- DELORT, Robert (1984). "La peste soit du rat!". *L'Histoire* 74 [Les maladies ont une histoire]: 50–55.
- DER NESESIAN, Sirarpie (1962). "The illustrations of the homilies of Gregory of Nazianz, Paris gr. 510. A study of the connections between text and images". *Dumbarton Oaks Papers* 16: 195–228 i 18 figs.
- DI BLASI GAMBACORTA, Giovanni E. (1842). *Storia cronologia dei vicerè, luogotenenti e presidenti del regno di Sicilia*. Palermo: Dalla Stamperia Oreetea.
- DOLS, Michael W. (1987). "The origins of the islamic hospital". *Bulletin of the History of Medicine* 61, núm. 3: 367–390.
- DOMÈNECH ROURA, Fèlix (1923–1930). *Nobiliari general català de llinatges*. Barcelona.
- DOMENGE MESQUIDA, Joan ([1997] 1999). *L'obra de la Seu: El procés de construcció de la catedral de Mallorca en el tres-cents*. Palma de Mallorca: Institut d'Estudis Baleàrics.
- DOMINGO SIMÓ, F.; CALATAYUD BAYA, J. (1959). *El primer hospital psiquiàtric del mundo*. València.
- DU COLOMBIER, Pierre ([1953] 1973). *Les chantiers des cathédrales*. París: A. & J. Picard.
- DUFOUR, Jean; PLATELLE, Henri (ed.) (1999). *Fondations et oeuvres charitables au Moyen Age (Actes du 121e Congrès National des Sociétés Savantes, Nice, 26–31 octobre 1996)*. París: Comité des Travaux Historiques et Scientifiques.

- DURAN GUDIOL, Antonio (1986). *El hospital de Somport entre Aragón y Béarn (siglos XII y XIII)*. Zaragoza: Guara Editorial.
- DURAN SANPERE, Agustí (1930). “El portal renaixentista de l’antiga església de Sant Miquel, Barcelona”. *Vida Cristiana* Any XVII, 141: 306–311.
- (1955–1961). “L’escultura”. Dins Joaquim Folch i Torres (dir.). *L’art català*. Vol. I. Barcelona: Aymà.
- (1960). *Per a la història de l’art a Barcelona: Glosses a documents dispersos*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans.
- (1975). *Barcelona i la seva història*. Documentos de cultura. Barcelona: Curial. 3 vols.
- (1977). *Llibre de Cervera*. Barcelona: Curial.
- DURAN SANPERE, Agustí; AINAUD DE LASARTE, Joan (1956). *Escultura gòtica*. Ars Hispaniae. Vol. VIII. Madrid.
- DURAND, Philippe (1998). “L’expérimentation de tir dans les châteaux: de nouvelles perspectives pour la castellologie”. *Bulletin Monumental* 156-III: 257–274.
- ECHÁNIZ SANS, Maria (1988). “La alimentación de los pobres asistidos por la Pia Almoína de la catedral de Barcelona según el libro de cuentas de 1283–1284”. Dins *Alimentació i societat a la Catalunya medieval*. Barcelona: CSIC. Pp. 173–261.
- ECO, Umberto ([1980] 1988). *El nombre de la rosa*. Barcelona: Lumen.
- ÉCOLE NATIONALE DES CHARTES (2001a). *Conseils pour l’édition des textes médiévaux: Conseils généraux*. Paris: Comité des Travaux Historiques et Scientifiques, École Nationale des Chartes.
- (2001b). *Conseils pour l’édition des textes médiévaux: Actes et documents d’archives*. Paris: Comité des Travaux Historiques et Scientifiques, École Nationale des Chartes.
- “El origen del hospital de la Santa Cruz” (1920). *Anuario del Hospital de la Santa Cruz* Any I: 11–17.
- ENLART, Camille (1894). *Origines françaises de l’architecture gothique en Italie*. Bibliothèque des écoles d’Athenes et de Rome. Fasc. 66. Paris: Thorin & Fils Editeurs.
- (1904). *Manuel d’archéologie française*. Paris: Alphonse Picard et fils Éditeurs.
- ERLANDE-BRANDERBURG, Alain (1983). *El arte gótico*. Madrid: Akal.

- ERITJA CIURÓ, Xavier; GOÑI GRACENEA, Xavier (1998). “La Lleida baixmedieval i moderna segons el cartògraf Van den Wyngaerde (1563)”. Dins Joan Josep Busqueta (ed.). *Lleida: La ciutat baix medieval (segles XIV–XV)*. Coneixes la teva ciutat...? Lleida: Ateneu Popular de Ponent. Pp. 193–201.
- ESPAÑOL BERTRAN, Francesca (1988). “El mestre del frontal de Santa Tecla i l’escultura romànica tardana a la Catalunya Nova”. *Quaderns d’Estudis Medievals* 4, núm. 23–24: 81–103.
- (1990). “Un púlpito gòtic de la catedral de Lèrida en la obra de Jordi Safont”. *Boletín del Museo e Instituto «Camón Aznar»* 40: 21–42.
- (1991a). “La catedral de Lleida: arquitectura y escultura trecentista”. Dins *Congrés de la Seu Vella de Lleida (Lleida, 6–9 març 1991)*. Lleida: Ajuntament de Lleida. Pp. 181–213.
- (1991b). “La Seu Vella. Els seus promotors”. Dins *La Seu Vella de Lleida: La catedral, els promotors, els artistes: s. XIII a XV*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Pp. 77–92.
- (1994). *Guillem Seguer de Montblanc: Un mestre trescentista: escultor, pintor i arquitecte*. Montblanc: Consell Comarcal de la Conca de Barberà.
- (1995). *El escultor Bartomeu de Robio y Lleida: Eco de la plástica toscana en Catalunya*. Estudi General 2. Lleida: Edicions de la Universitat de Lleida.
- (1996). “El maestro de los Alemany de Cervelló y la primera escultura trecentista en Tarragona”. *Locus Amoenus* 1: 61–74.
- (1999). “Los materiales prefabricados gerundenses de aplicación arquitectónica (s XIII–XV)”. Dins *L’artista-artesà medieval a la Corona d’Aragó (Lleida 14–16 gener 1998)*. Lleida: Institut d’Estudis Ilerdencs-Universitat de Lleida. Pp. 77–127.
- (2001). “Mare de Déu del Blau”. Dins Francesc Fité; Josefina Planas (a cura de). *Ars Sacra: Els tresors artístics de la catedral de Lleida*. Lleida: Ajuntament de Lleida. Pp. 59–61.
- EUBEL, Conradum (1960). *Hierarchia catolica medii aevi*. Padova: Editio Altera.

- EULER, C. von (1958). "Hospitalkapelle und Hospitalsaal Zur Frage der baulichen Gestaltung des Mittelalterlichen Hospitals". *Die Evangelische Krankenpflege* 2: 25-30.
- FANELLI, Giovanni ([1977] 1998). *Brunelleschi*. Firenze: Scala.
- FARRÉ GUAL, J. (1969). "El hospital de la Espluga de Francolí". *Boletín Informativo del Colegio Oficial de Médicos de Tarragona* 8.
- FAURA SANS, M.; ROCA, Josep Maria (1917). *Montjuich: Notas geológicas: Notas históricas y descriptivas*. Barcelona: Publicación de la Sociedad de Atracción de Forasteros.
- FAURA SOLÉ, Carme (1990). "Memòria de la restauració de la Verge del Blau". Dins *El llinatge dels Requesens a la Seu Vella: La Verge del Blau*. Lleida: Amics de la Seu Vella. Pp. 87-89.
- FAVREAU, R. (1974). "La pauvreté en Poitou et en Anjou à la fin du Moyen Age". Dins Michel Mollat (dir.). *Études sur l'histoire de la pauvreté (Moyen Age-XVI siècle)*. Vol. II. París: Publications de la Sorbonne. Pp. 589-620.
- FÉLEZ LUBELZA, Concepción (1979). *El hospital real de Granada (los comienzos de la arquitectura pública)*. Granada: Departamento de Arte de la Universidad de Granada.
- FELIP SÀNCHEZ, Jaume (1987). "L'església gòtica de Santa Maria de Montblanc". *Aplec de Treballs* 8: 75-101.
- (1994). "La imatge de Santa Magdalena de l'hospital". *Espitllera* 90: 28-29.
- FELIU, Lluís G. (1935). "L'hospital de Santa Eulàlia del Camp". *Analecta Sacra Tarraconensia* 11: 291-306.
- FELIU MONTFORT, Gaspar (1976). "Els inicis del domini territorial de la Seu de Barcelona". *Cuadernos de Historia Económica de Cataluña* 14: 53.
- FERNÁNDEZ CUADRENCH, Jordi; ADELL GISBERT, Joan-Albert; CAMPS SÒRIA, Jordi (1990). "Hospital de Sant Julià". Dins *Catalunya romànica*. Vol. IV. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana. Pp. 213-217.
- FERNÁNDEZ DE CASTRO, Joaquín (1977). "El monasterio de Santa Eulalia del Campo". Tesi de llicenciatura dirigida per la Dra. Carme Batlle. Universitat de Barcelona. Barcelona: Biblioteca de la Universitat de Barcelona.

- FERRÁNDIZ DURAN, Joaquim (1983). *Història de l'hospital i casa de beneficència de Sabadell, 1283-1983*. Sabadell: Hospital i casa de beneficència de Sabadell.
- FERRANT VÁZQUEZ, A. (1956). "Sobre la restauración de la vieja Seo de Lérida". *Ciudad, Cuadernos de divulgación cultural leridana*, maig 1956 (número extraordinari dedicat a la Seu Vella): 60-61.
- FÉVRIER, P. A. (1958). "Ostie et Porto à la fin de l'antiquité". *Mélanges* 70: 395-330.
- FIGUERAS, Lourdes; MANADÉ, Maria (coords.) (2001). *L'hospital de la Santa Creu i Sant Pau: 1401-2001*. Barcelona: Lunwerg Editores.
- FILANGIERI DI CANDIDA GONZAGA, Riccardo et al. (1935). *L'architecture gothique civil en Catalogne*. Mataró: Impremta Minerva.
- FINOLI, Anna Maria (1993). "Il Filarete, il Trattato di architettura, la crociera". Dins Antonio Antonioli (dir.). *La Ca' Granda di Milano: L'intervento conservativo sul cortile richiniano*. Milano: Silvana Editoriale.
- FITÉ LLEVOT, Francesc (1993a). "Verge dels Fillols". Dins Ximo Company; Isidre Puig; Jesús Tarragona (ed.). *Museu Diocesà de Lleida: Pulchra: Centenari de la creació del Museu 1893-1993*. Lleida: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. P. 139 (núm. 224).
- (1993b). "Relleus de sant Marc i sant Lluç de l'antiga trona". Dins Ximo Company; Isidre Puig; Jesús Tarragona (ed.). *Museu Diocesà de Lleida: Pulchra: Centenari de la creació del Museu 1893-1993*. Lleida: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Pp. 171-172 (núm. 309).
- FITÉ LLEVOT, Francesc; BERLABÉ JOVÉ, Carme (1992). "Els tapissos de la Seu Vella. Noves dades i aportacions". Dins Prim Bertran (a cura de). *El bisbe Ferrer Colom: La llum. Els tapissos i les portades plateresques de la Seu Vella*. Lleida: Amics de la Seu Vella. Pp. 139-166.
- FLETCHER, Banister (1928). *Historia de la arquitectura por el método comparado*. Andrés Calzada (ed.). Barcelona: Canosa.
- FLORENSA FERRER, Adolf (1949a). *Veinte años de labores en la conservación y restauración de edificios artísticos e históricos de Barcelona (1927-1946)*. Barcelona: Ayuntamiento de Barcelona.

- (1949b). “Un arquitecto catalán gótico: Arnau Bargués”. *Revista Nacional de Arquitectura* 229.
- (1953). *Conservación y restauración de monumentos históricos (1947–1953)*. Barcelona: Ayuntamiento de Barcelona.
- (1955–1961). “L’art gòtic. L’arquitectura civil”. Dins Joaquim Folch i Torres (dir.). *L’art català*. Vol. I. Barcelona: Aymà. Pp. 331–352.
- (1959a). “Las obras de restauración del hospital de la Santa Cruz”. *Divulgación Histórica de Barcelona* 10: 339–344.
- (1959b). “L’hôpital de Sainte Croix de Barcelone”. Dins *Congrès Archeologique de France*. París: Société Française d’Archéologie (CXVII e Session). Pp. 60–63.
- (1962). *Conservación y restauración de monumentos históricos: (1927–1946, 1947–1953, 1954–1962)*. Barcelona: Ayuntamiento de Barcelona.
- FLÓREZ, Enrique (1747–1832). *España sagrada*. Madrid: Imprenta de Don Antonio de Sancha.
- FONT RIUS, Josep M^a (1983). *Cartas de población y franquicia de Catalunya*. Madrid-Barcelona: Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto Jerónimo Zurita. Escuela de Estudios Medievales.
- FONTANALS JAUMÀ, Reis (1993). “El archivo del hospital general de la Santa Creu de Barcelona”. *Tabula. Revista de Archivos de Castilla y León* 2: 123–139.
- FOREY, A. J. (1973). *The templars in the «Corona de Aragón»*. London: Oxford University Press.
- FORT I COGUL, Eufemià (1962). “Un historiador català dels ss. XIV i XV: fra Bernat Mallol de Santes Creus”. Dins *VIII Congreso de historia de la Corona de Aragón*. Barcelona. Pp. 299–314.
- (1964). *Notícies històriques de Santes Creus I: (Còdex 459 de l’AHNM)*. Santes Creus: Publicacions de l’arxiu bibliogràfic.
- (1970a). “Els hospitals del Coll de Balaguer”. *Estudis d’Història Medieval* 3: 13–37.
- (1970b). “Sant Bernat Calvó i l’hospital dels pobres de Santes Creus”. Dins *Miscel·lània històrica catalana: Homenatge al pare Jaume Finestres, historiador de Poblet (†1769)*. Scriptorium populeti 3. Espluga de Francolí: Abadia de Poblet. Pp. 181–213.

- (1971). *Sant Jordi d'Alfama: L'orde militar català*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor.
- (1974). *El trànsit pel Coll de Balaguer*. Episodis de la Història 188. Barcelona: Rafael Dalmau Editor.
- (signat amb el pseudònim Francesc A. Miquel) (1975). *La reina Blanca d'Anjou*. Episodis de la història 176. Barcelona: Rafael Dalmau Editor.
- FORTEZA, Guillem (1934). “El cicle arquitectònic de les nostres llotges medievals”. *Revista de Catalunya* 14-15, núm. 79: 221-248.
- FOSTER, P. (1973). “Per il disegno dell'ospedale di Milano”. *Arte Lombarda* 38-39: 4-10.
- FOUCAULT, Michel (dir.) (1979). *Les machines à guérir: Aux origines de l'hôpital moderne*. Bruxelles: Atelier Pierre Madarga.
- FREIXAS CAMPS, Pere (1983). *L'art gòtic a Girona, segles XIII-XV*. Girona: Institut d'Estudis Gironins.
- FRUGONI, Arsenio; FRUGONI, Chiara (1997). *Storia di un giorno in una città medievale*. Roma-Bari: Editori Laterza.
- FUGUET SANS, Joan (1986-1987). “Apreciacions sobre l'ús de les cobertes amb arcs diafragma a l'arquitectura medieval catalana”. *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia* 7-8: 437-451.
- (1995). *L'arquitectura dels templers a Catalunya*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor.
- (1998). “Contribució a l'estudi dels orígens del gòtic meridional: influència de l'arquitectura popular en les construccions templeres i cistercenques catalanes”. Dins *Miscel·lània en homenatge a Joan Ainaud de Lasarte*. Vol. I. Barcelona: Publicacions de l'abadia de Montserrat. Pp. 225-236.
- (2000). *Templers i hospitalers: Guia de les terres de ponent i la franja*. Vol. III. Barcelona: Rafael Dalmau editor.
- FUGUET SANS, Joan; PLAZA ARQUÉ, Carme (1998). *El Císter: El patrimoni dels monestirs catalans a la Corona d'Aragó*. Col·lecció Nissaga 14. Barcelona: Rafael Dalmau Editor.
- FULLANA, Miquel (1980). *Diccionari de l'art i dels oficis de la construcció*. Mallorca: Moll.

- GABRIEL, Albert (1921–1923). *La cité de Rhodes*. Vol. 1 (1921); Vol. 2 (1923).
París: E. de Boccard éditeur.
- GALERA PEDROSA, Andreu; FUENTES MARTÍNEZ, Agustí; GUITART TARRÉS, Xavier (1995). *Mil anys d'assistència hospitalària a Cardona: Residència tercera edat Sant Jaume*. Cardona: Junta de la Residència Tercera Edat Sant Jaume.
- GALLENTE MARCO, Mercedes (1984). "Instituciones hospitalarias y poderes públicos en Valencia". *Saitabi* 34: 75–88.
- GARCÍA BALLESTER, Lluís ([1988] 1989). *La medicina a la Valencia medieval: Medicina i societat en un país medieval mediterrani*. València: Edicions Alfons el Magnànim, Institució valenciana d'estudis d'investigació.
- GARCÍA BIOSCA, Joan Eusebi (1995). *Els orígens del terme de Lleida*. Col·lecció Josep Lladonosa, Lleida: La Mañana.
- GARCÍA CARRAFFA, Alberto; GARCÍA CARRAFFA, Arturo (1966). *Enciclopedia heráldica y genealógica hispano-americana*. Madrid.
- (1968). *El solar catalán, valenciano y balear*. San Sebastián: Librería internacional.
- GARCIA DOMÈNECH, Rosa M^a (1995). *La casa de convalescència (1629–1680)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- GARCÍA-MARTÍN, Manuel (1990). *L'hospital de Sant Pau*. Barcelona: Catalana de Gas SA.
- GARCÍA MERCADAL, José (ed.) (1952–1962). *Viajes de extranjeros por España y Portugal: Desde los tiempos más remotos hasta fines del siglo XVIII*. Vol. I (1952), Vol. II (1959), Vol. III (1962). Madrid: Aguilar SA Ediciones.
- GARCÍA VALDÉS, Alberto (1987). *Historia de la medicina*. Madrid: Interamericana McGraw Hill.
- GARRIGA RIERA, Joaquim (1986) (amb la col·laboració de Marià Carbonell Buades). *L'època del renaixement: Segle XVI*, Història de l'Art Català. Vol. IV. Barcelona: Edicions 62.
- (1987). "L'art cincenista català i l'època del renaixement: una reflexió". *Revista de Catalunya* 13: 117–144.

- GASK, George E.; TODD, John (1953). "The origin of hospitals". Dins Edgar Ashworth Underwood (ed.). *Science, medicine and history: Essays on the evolution of scientific thought and medical practice written in honour of Charles Singer*. Vol. I. New York: Oxford University Press. Pp. 122-130.
- GASPARINI, G. de Sande (1991). "Lebbrosi e lebbrosari tra misericordia e assistenza nei secoli XII-XIII". Dins *XXVII Convegno Storico Internazionale: La conversione alla povertà nell'Italia dei secoli XII-XIV (Todi, 14-17 ottobre 1990)*. Spoleto: Centro Italiano di Studi sull'Alto Medioevo.
- GAVITT, Philip (1990). *Charity and children in Renaissance Florence: The Ospedale degli Innocenti, 1410-1536*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- GAZULLA, Faustino D. (1918). *La patrona de Barcelona y su santuario*. Barcelona: Establecimiento Tipográfico de Mariano Galve.
- GENÍS AGUILAR, Martí (1928). "L'hospital de Vich". *Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya* 97: 19.
- GEREMEK, Bronislaw ([1986] 1995). *La pietà e la forza: Storia della miseria e della carità in Europa*. Economica Laterza 42. Roma-Bari: Editori Laterza.
- GEROLA, Giuseppe (1914). "Il restauro dello Spedale dei Cavalieri a Rodi". Dins Adolfo Venturi (dir.). *L'Arte* Anno XVII: 333-360.
- GIL GABERNET, Isabel; LORÉS OTZET, Imma (1999). "L'antiga canonja de la Seu Vella de Lleida: noves aportacions a l'evolució arquitectònica del conjunt dels seus edificis". *Seu Vella. Anuari d'Història i Cultura* 1: 15-93.
- GIMPEL, Jean ([1958] 1973). *Les bâtisseurs de cathédrales*. Bourges: Éditions du Seuil.
- GINÉ TORRES, Ana Maria (1988). "El convent de Sant Francesc de Barcelona. Reconstrucció hipotètica". *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia* 9: 221-241.
- GOBRY, Ivan (1985). *Les moines en Occident: De sant Martin à sant Benoit: L'enracinement*. París: Fayard.
- GODFREY, W. (1955). *The english almshouse*. London.

- GOGLIN, Jean-louis (1976). *Les misérables dans l'Occident médiéval*. París: Éditions du Seuil.
- GOLDIN, Grace (1994). *Work of mercy: A picture history of hospitals*. Boston: Boston Mills Press.
- (1996). "Hospital". Dins Jane Turner (ed.). *The dictionary of art*. Vol. XIV. New York: Grove. Pp. 779–785.
- GÓMEZ MARTÍNEZ, Javier (1998). *El gótico español de la edad moderna: Bóvedas de crucería*. Valladolid: Universidad de Valladolid.
- GONZÁLEZ BALDOVÍ, Marià (1981). "L'hospital municipal. Aproximació a la història de la construcció d'un monument". *Xàtiva: Fira d'agost 1981*: 39–50.
- GONZÁLEZ SUGRAÑÉS, M. (1903). *Mendicidad y beneficencia en Barcelona*. Barcelona: Imp. de Henrich y C^a.
- GONZALO, Juan Luis; RIBES, Àngeles; UCEDA, Oscar [1997]. *Els setges de Lleida: 1644–1647*. Iltirda 1. Lleida: Ajuntament de Lleida.
- Gran Enciclopèdia Catalana* ([1974] 1995). Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- GRANSHAW, Lindsay; PORTER, Roy (ed.) (1990). *The hospital in history*. London: Routledge.
- GRAS D'ESTEVA, Rafael ([1911] 1988). *La Paeria de Lleida*. Lleida: Ajuntament de Lleida.
- GRAUS, Frantisek (1961). "Au bas Moyen Âge: pauvres des villes et pauvres des compagnes". *Annales. Economies. Sociétés. Civilisations* 1961: 1053–1065.
- GUAL CAMARENA, Miguel (1962). "El hospedaje hispano medieval. Aportaciones para su estudio". *Anuario del Derecho Español* 32: 527–541.
- (1973). "La asistencia a los pobres en la Corte de Pedro IV, el Ceremonioso". Dins *Actas das primeiras jornadas luso-espanholas de historia medieval: A pobreza e a assistència aos pobres na península Ibérica durante a Idade Média (Lisboa, 25–30 de setembre de 1972)*. Vol. I. Lisboa: Instituto de Alta Cultura. Pp. 455–481.
- GUÀRDIA BASSOLS, Manuel; GARCÍA ESPUCHE, Albert (1986). *Veure l'ahir: Cervera a principis del segle XVIII*. Barcelona: CIRIT.

- (1992). “Consolidació d’una estructura urbana: 1300–1516”. Dins Jaume Sobrequés (dir.). *Història de Barcelona*. Vol. III. Barcelona: Gran Enciclopèdia Catalana. Pp. 35–72.
- GUDIOL RICART, Josep (1956). “Las pinturas murales de la catedral de Lérida”. *Ciudad*, Cuadernos de divulgación cultural leridana, maig 1956 (número extraordinari dedicat a la Seu Vella): 65–66.
- GUDIOL RICART, Josep; ALCOLEA BLANCH, Santiago (1986). *Pintura gòtica catalana*. Barcelona: Polígrafa.
- GUILLERÉ, Christian (1980). “Assistance et charité à Gérone au début du XIVe ème siècle”. Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. I. Barcelona: CSIC, Dpto. de Estudios Medievales. Pp. 191–204.
- (1981–1982). “Une institution charitable face aux malheurs du temps: la Pia Almoïna de Gerone (1347–1380)”. Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. II. Barcelona: CSIC, Institució Milà i Fontanals. Pp. 313–345.
- (1991). “La sanitat”, “Els ordes mendicants” i “Assistència i caritat”. Dins *Girona medieval: L’etapa d’apogeu, 1285–1360*. Quaderns d’Història de Girona. Girona: Diputació de Girona i Ajuntament de Girona. Pp. 72–73, 86–89.
- (1992). “Els ordes mendicants” i “Assistència i caritat”. Dins *Girona medieval: Crisis i desenvolupament (1360–1460)*. Quaderns d’Història de Girona, Girona: Diputació de Girona i Ajuntament de Girona. Pp. 80–81, 86–87.
- GUITERT FONTSERÉ, Joaquín (1929). *Real monasterio de Poblet*. Barcelona: Imprenta de la Casa Provincial de la Caridad.
- GUTTON, Jean Pierre (1971). *La société et les pauvres: L’exemple de la généralité de Lyon, 1534–1789*. París.
- HAMARNEH, Sami (1962). “Development of hospitals in Islam”. *Journal History of Medicine and Allied Sciences* 17, núm. 3: 366–384.
- HAYUM, Andrée (1990). *The Isenheim altarpiece: God’s medicine and the painter’s vision*. Princeton: Princeton University Press.

- HELIOT, Pierre (1972–1973). “Les débuts de l’architecture gothique dans la Midi de la France, l’Espagne et le Portugal”. *Anuario de Estudios Medievales* 8: 105–141.
- HENDERSON, John (1994a). *Piety and charity in late medieval Florence*. Oxford: Clarendon Press.
- (1994b). “The hospitals of late-medieval and Renaissance Florence: a preliminary survey”. Dins Lindsay Granshaw; Roy Porter (ed.). *The hospital in history*. London: Routledge. Pp. 63–92.
- HERMANO DE LA CARIDAD (1935). *Los hermanos del hospital de la Santa Cruz*. Barcelona: Librería Casulleras.
- HERNÁNDEZ-CROS, Emili; MORA, Gabriel; POUPLANA, Xavier (1972). *Arquitectura de Barcelona*. Barcelona: Col·legi Oficial d’Arquitectes de Catalunya i Balears.
- HERNÁNDEZ CROS, J. E. (dir.) (1987). *Catàleg del patrimoni arquitectònic històrico-artístic de la ciutat de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- HERRERA I GES, Manuel (1948). *La catedral antigua de Lérida*. Lleida: Instituto de Estudios Ilerdenses.
- HEYDENREICH, Ludwig H.; LOTZ, Wolfgang ([1974] 1991). *Arquitectura en Italia: 1400–1600*. Madrid: Cátedra.
- HOLT, Elizabeth Gilmore ([1957] 1981). *A documentary history of art: The middle ages and the renaissance*. Vol. I. Princeton (New Jersey): Princeton University Press.
- HORDEN, Peregrine (1985). “The Byzantine welfare state: image and reality”. *Social History of Medicine* 37: 7–10.
- L’hospital de la Santa Creu i Sant Pau: L’hospital de Barcelona*. (1971) Barcelona: Gustau Gili SA.
- Hospital de la Santa Cruz y San Pablo*. (1930) Barcelona: Políglota.
- HUMBOLDT, Wilhelm Von ([1799–1800] 1998). *Diario de viaje a España (1799–1800)*. Madrid: Cátedra.
- HUME, Edgar E. (1938). “Medical work of the knights hospitallers or Saint John of Jerusalem”. *Bulletin of the History of Medicine* 6: 399–405.
- IMBAULT-HUART, Marie-José (1984). “Le mal des ardents”. *L’Histoire* 74 [Les maladies ont une histoire]: 66–67.

- IMBERT, Jean (1947). *Les hôpitaux en droit canonique: Du décret de Gratien à la secularisation de l'administration de l'Hôtel-Dieu de Paris en 1505: Histoire des hôpitaux français: Contribution à l'étude des rapports de l'église de l'état dans la domaine de l'assistance publique*. Paris: Librairie philosophique J. Vrin.
- (1999). “Les conciles et les hôpitaux (IX siècle)”. Dins Jean Dufour; Henri Platelle (ed.). *Fondations et oeuvres charitables au Moyen Age (Actes du 121e Congrès National des Sociétés Savantes, Nice, 26–31 octobre 1996)*. Paris: Comité des Travaux Historiques et Scientifiques. Pp. 39–47.
- IVARS, Andrés (1921). “Testamento del infante fr. Pedro de Aragón, O.F.M.” *Archivo Ibero-Americano* 15, núm. 43: 102–113.
- JACOBS, David (1974). *Los constructores de catedrales de la edad media*. Barcelona: Timun Mas SA.
- JEANSELME, E.; OECONOMOS, L. (1920). “Les oeuvres d'assistance et les hôpitaux Byzantins au siècle des Comnènes”. Dins *I Congrès de l'histoire de l'art de guérir*. Antwerpen.
- JETTER, Dieter ([1972] 1981). “Los hospitales en la Edad Media”. Dins Pedro Laín Entralgo (dir.). *Historia universal de la medicina*. Vol. III. Barcelona: Salvat Editores. Pp. 263–295.
- JIMENO JURIO, José M^a (1991). *La hospitalidad en el Camino de Santiago*. Temas de Cultura Popular 103. Pamplona.
- JUNCÀ RAMÓN, Josep M^a (1982). *L'hospital de Sant Llätzer: Notes històriques*. Hospitalet de Llobregat: Centre de Documentació. Estudis Arxiu Històric del Raval.
- JUNYENT, Eduard (1976). *La ciutat de Vic i la seva història*. Barcelona: Documents de Cultura Curial.
- JUSTINIANO MARTÍNEZ (1963). *Hospital de las Cinco Llagas (central) de Sevilla*. Sevilla: Impr. Prov.
- KAGAN, R. L. (1986). *Ciudades del siglo de Oro: Las vistas españolas de Anton Van den Wyngaerde*. Madrid.
- KIMPEL, Dieter (1995). “La actividad constructiva en la edad media: estructura y evolución”. Dins Roberto Cassanelli (ed.). *Talleres de arquitectura en la edad media*. Barcelona: Moleiro Editor SA. Pp. 11–50.

- KINOSSIAN, Yves (1999). "Hospitalité et charité dans l'ordre de Saint-Antoine aux XIV et XV siècles". Dins Jean Dufour; Henri Platelle (ed.). *Fondations et oeuvres charitables au Moyen Age (Actes du 121e Congrès National des Sociétés Savantes, Nice, 26-31 octobre 1996)*. París: Comité des Travaux Historiques et Scientifiques. Pp. 217-230.
- KISLINGER, Ewald (1987). "Der Pantokrator Xenon, ein trügerisches ideal?". *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik* 37: 173-179.
- KLOCZOWSKI, Jerzy (1974). "Les hopitaux et les frères mendiants en Pologne au Moyen Age". Dins Michel Mollat (dir.). *Études sur l'histoire de la pauvreté (Moyen Age-XIV siècle)*. Vol. II. París: Publications de la Sorbonne. Pp. 621-635.
- KNOWLES, David (1969). *El monacato cristiano*. Madrid: Ediciones Guadarrama SA.
- KOSTOF, Spiro ([1977] 1984). "El arquitecto en la edad media, en Oriente y Occidente". Dins Spiro Kostof (coord.). *El arquitecto: Historia de una profesión*. Madrid: Cátedra. Pp. 65-97.
- KRAUTHEIMER, Richard ([1965] 1988). *Arquitectura paleocristiana y bizantina*. Manuales Arte Cátedra. Madrid: Cátedra.
- LABORDE, Alexandre de ([1806] 1974). *Viatge pintoresc i històric: El Principat*. Barcelona: Publicacions de l'abadia de Montserrat.
- ([1809] 1816). *Itinerario descriptivo de las provincias de España y de sus posesiones en el mediterráneo*. València: Impremta d'Ildefonso Mompíe.
- LACORTE, Ricardo (1949). *El convento de Bellpuig: Guía histórico-artística*. Barcelona: Vilamala.
- LADY HOLLAND, Elizabeth (1910). *The Spanish journal of Elizabeth Lady Holland*. London: Fox-Strangways, Giles Stephen Holland.
- LAÍN ENTRALGO, Pedro (1983). *La relación médico-enfermo: Historia y teoría*. Madrid: Alianza Editorial.
- LAMANT-DUHART, Hubert (1997). *Armorial du Pays Basque*. Biarritz: J & D Éditions.
- LAMPÉREZ ROMEA, Vicente ([1922] 1993). *Arquitectura civil española: De los siglos I al XVIII*. Vol. II. Madrid: Saturnino Calleja SA.

- LARA PEINADO, Federico (1979). "Historia y vicisitudes de la Mare de Déu dels Fillols de la Seo antigua de Lérida (aproximación a una escultura gótica)". *Ilerda* 40 [VIIè centenari de la consagració de la Seu Vella (miscel·lània commemorativa)]: 193-222.
- (1981). *La «Verge del Blau»: Escultura gòtica de la Seu Antiga de Lleida*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.
- (1990). "Sobre la Verge del Blau i d'altres imatges de Maria". Dins *El llinatge dels Requesens a la Seu Vella: La Verge del Blau*. Lleida: Amics de la Seu Vella. Pp. 75-85.
- LARA PEINADO, Federico; TRENCHS ÓDENA, Josep (1975). "La casa de la caridad y la cofradía de los clérigos pobres, dos instituciones medievales leridanas". *Ilerda* 36: 7-36.
- (1976). "Documento inédito sobre la venta del hospital de Pedro Moliner de la ciudad de Lérida". *Ilerda* 37: 59-68.
- LARRUCEA VALDEMOROS, Carmen (1976). "Un privilegio del rey Alfonso el Magnánimo al hospital". *Anales del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo* 36, núm. 3: 207-208.
- (1981). "El govern de l'hospital a través de la butlla institucional". *Sant Pau* 2, núm. 6: 46-49.
- (1987). "Los protocolos notariales del hospital de la Santa Cruz (1401-1846)". *Sant Pau* 8, núm. 4: 52-55.
- (1992). "Arxiu de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau". Dins *Guia dels arxius històrics de Catalunya*. Vol. V. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Pp. 387-404.
- LARRUCEA VALDEMOROS, Carmen; ARAGÓ CABAÑAS, Antoni M^a (1969). "Estudio sobre la bula fundacional del hospital de Santa Cruz, otorgada por Benedicto XIII (Pedro de Luna)". Barcelona: Inèdit Arxiu Històric de l'hospital de la Santa Creu i Sant Pau.
- (1971). "El document fundacional de l'hospital de Santa Creu". Dins *L'hospital de la Santa Creu i Sant Pau: L'hospital de Barcelona*. Barcelona: Gustau Gili SA. Pp. 25-30.
- (1984). "Trasllat de la portada de l'església de Santa Marta al nou hospital de la Santa Creu i de Sant Pau (1910-1911)". *Sant Pau* 5, núm. 2: 38-40.

- LAVEDAN, Pierre (1935). *L'architecture gothique religieuse en Catalogne, Valence et Baléares*. París: Henri Laurens Editeur.
- LAVERGNE, A. (1887). *Les chemins de Saint-Jacques en Gascogne*. Bordeaux.
- LÁZARO DE LA ESCOSURA, Pilar (1972). "Documentación del condado de Prades en el Archivo Ducal de Medinaceli, de Sevilla". Tesis doctoral inédita, Sevilla.
- (1976). "El condado de Prades. Contribución al estudio de sus documentos". *Historia. Instituciones. Documentos* 3: 349–396.
- LE BLÉVEC, Daniel (1977). "Aux origines des hospitaliers de Saint-Jean de Jérusalem". *Annales du Midi. Revue de la France Méridionale* 89: 137–152.
- (1999). "Fondations et oeuvres charitables au Moyen Age". Dins Jean Dufour; Henri Platelle (ed.). *Fondations et oeuvres charitables au Moyen Age (Actes du 121e Congrès National des Sociétés Savantes, Nice, 26–31 octobre 1996)*. París: Comité des Travaux Historiques et Scientifiques. Pp. 7–22.
- LECLERCQ, J. (1974). "Aux origines bibliques du vocabulaire de la pauvreté". Dins Michel Mollat (dir.). *Études sur l'histoire de la pauvreté (Moyen Age-XVI siècle)*. Vol. I. París: Publications de la Sorbonne. Pp. 35–43.
- LEDESMA RUBIO, Maria Luisa (1967). "Pedro López de Luna, maestro de la orden del Hospital en Aragón y Cataluña". *Estudios de Edad Media de la Corona de Aragón* 8: 417–428.
- LEISTIKOW, Dankwart (1967). *Edificios hospitalarios en Europa durante diez siglos*. Ingelheim Am Rhein: CH. Doehring Sohn.
- LE MAHO, Jacques (1999). "Hospices et xenodochia du diocèse de Rouen à l'époque prénormande (VI–IX siècles)". Dins Jean Dufour; Henri Platelle (ed.). *Fondations et oeuvres charitables au Moyen Age (Actes du 121e Congrès National des Sociétés Savantes, Nice, 26–31 octobre 1996)*. París: Comité des Travaux Historiques et Scientifiques. Pp. 49–61.
- LEVEROTTI, F. (1984). "L'ospedale senese di S. Maria della Scala in una relazione del 1456". *Bolletino Senese di Storia Patria* 91: 276–292.

- LIAÑO MARTÍNEZ, Emma (1976a). *Contribución al estudio del gótico en Tarragona*. Tarragona: Diputación Provincial de Tarragona, Institut d'Estudis Tarraconenses «Ramon Berenguer IV», Secció d'Arqueologia i Història.
- (1976b). “El testamento de Jaume Marçal de Montblanc”. *Universitas Tarraconensis* 1: 83–90.
- (1982). “Sant Marçal de Montblanc, un projecte d'hospital no culminat”. *Espitllera* 4: 16–18.
- (1983). *Inventario artístico de Tarragona y su provincia*. Madrid: Ministerio de Cultura.
- (1988). “De nuevo sobre el testamento de Jaume Marçal de Montblanc”. *Butlletí Arqueològic* 6–7: 197–212.
- (1989). “Arquitectura hospitalaria en la Cataluña medieval: el hospital de pobres de Poblet y el proyecto de San Marçal de Montblanc”. Dins *Actes de la I jornada d'història de la medicina tarraconense*. Tarragona: Hospital de Sant Pau i Santa Tecla, Museu Nacional Arqueològic de Tarragona.
- LINDGREN, Uta (1987). “¿De qué vivían los hospitales? Los fundamentos económicos de los hospitales de Barcelona de 1375 a 1500”. *Anuario de Estudios Medievales* 17: 525–532.
- LITTLE, Lester K. (1974). “L'utilité sociale de la pauvreté volontaire”. Dins Michel Mollat (dir.). *Études sur l'histoire de la pauvreté (Moyen Age–XVI siècle)*. Vol. I. París: Publications de la Sorbonne. Pp. 447–459.
- (1983). *Pobreza voluntaria y economía de beneficio en la Europa medieval*. Madrid: Taurus.
- LLADONOSA PUJOL, Josep (1950). *Manuel de Montsuar (1410–1491)*. Lleida: Instituto de Estudios Ilerdenses.
- (1961–1978). *Las calles y las plazas de Lérida a través de la historia*. Vol. I (1961); Vol. II (1963); Vol. III (1970); Vol. IV (1976); Vol. V (1978). Lleida: Artes estudios gráficos.
- (1970). “Santa Maria l'antiga i la primitiva canonja de Lleida (1149–1278)”. Dins *Miscel·lània històrica catalana: Homenatge al pare Jaume Finestres, historiador de Poblet (†1769)*. Scriptorium populeti 3. Espluga de Francolí: Abadia de Poblet. Pp. 85–136.

- (1972) *Història de Lleida*. Tàrraga: F. Camps Camet. 2 vols.
- (1974). *Notícia històrica sobre el desenvolupament de la medicina en Lérida*. Lleida: Estudi General de Lleida, Col·legi Oficial de Metges de Lleida.
- (1991). “Llum i fundacions per a la Catedral Vella de Lleida”. Dins *Congrés de la Seu Vella de Lleida (Lleida, 6–9 març 1991)*. Lleida: Ajuntament de Lleida. Pp. 13–17.
- Lleida. *Revista...* (1928). “Les nostres enquestes. Quin és el destí que més escau al vell Hospital de Santa Maria?”. *Lleida. Revista d'Informacions i Estudis* 74 (25 jun. 1928): 2–4; 75 (10 jul. 1928): 2–3; 76 (25 jul. 1928): 2–5; 77 (10 ag. 1928): 2; 78 (25 ag. 1928): 2; 79 (10 set. 1928): 2.
- LLOBET PORTELLA, Josep M^a (1990). *L'hospital de Castelltort: Sis-cents anys d'assistència social a Cervera*. Lleida: Virgili & Pagès SA.
- LLORAC SANTÍS, Salvador (1993). *Olesa de Bonesvalls, un paisatge, un passat i un present*. Olesa de Bonesvalls: Ajuntament d'Olesa de Bonesvalls.
- LLORENS SOLÉ, Antoni (1987). *Solsona i el Solsonès a la història de Catalunya*. Lleida: Virgili & Pagès SA. 2 vols.
- LÓPEZ, Albert; BELTRAN, Julia (1994). “Resultats de l'excavació arqueològica a l'església i a l'hospital de Sant Llätzer”. *Lambard. Estudis d'art medieval* 6 (anys 1991–1993): 51–72.
- LÓPEZ ALONSO, Carmen (1985). *La pobreza en la España medieval*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.
- LÓPEZ PIZCUETA, Tomàs (1995). “Notícies sobre el terme del castell de Raïmat al segle XVI”. Dins *Miscel·lània de les terres de Lleida al segle XVI*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs. Pp. 355–368.
- (1997). “Estudio de un patrimonio urbano: la Pia Almoína de Barcelona en los siglos XIII–XV”. *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia* 18: 427–450.
- LORENTE, Ana Magdalena (1981–1982). “El plato de los pobres vergonzantes de la parroquia de Santa María del Mar”. Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. II. Barcelona: CSIC, Institució Milà i Fontanals. Pp. 153–171.
- LORÉS OTZET, Imma (1992). “Sant Llätzer. Escultura sobre pedra”. Dins *Catalunya romànica*. Vol. XX. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana. Pp. 230–231.

- LUCAS ÁLVAREZ, Manuel (1964). *El hospital real de Santiago (1499-1531)*. Santiago de Compostela.
- (1993). “Cédula de los reyes Fernando e Isabel por la que dan poderes a D. Diego de Muros, deán de Santiago, para proceder a la construcción del hospital real de Santiago”. Dins *Santiago, camino de Europa. Culto y cultura en la peregrinación a Compostela*. Santiago de Compostela: Galicia no Tempo. Pp. 316-317.
- LUTTRELL, Anthony (1962). “Aragoneses y catalanes en Rodas: 1350-1430”. Dins *VII Congreso de historia de la Corona de Aragón (Barcelona, 1-6 d'octubre de 1962)*. Vol. II. Barcelona. Pp. 383-390.
- (1978). *The hospitallers in Cyprus, Rhodes, Greece and the West: 1291-1440*. London: Variorum Reprints.
- MACÉARCHEN, Malcomb T. (1957). “History of hospitals”. Dins *Hospital organization and management*. Chicago: Physician Record Company.
- MACKINNEY, Loren C. (1956). *Medical illustrations in medieval manuscripts*. London.
- MACIÀ GOU, Montserrat; REÑÉ, Joan Ramon; RIBES FOGUET, Josep Lluís (1994). “Recuperació d'un conjunt arquitectònic: la tribuna o balcó de la canonja de la Seu Vella de Lleida”. *Ilerda* 51: 7-17.
- MADOZ, Pascual (1847). *Diccionario geográfico estadístico-histórico de España y sus posesiones de ultramar*. Madrid: Imprenta del Diccionario Geográfico.
- MADURELL MARIMON, Josep M^a (1946). *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona* [El arte en la comarca alta de Urgel].
- (1948a). “Los contratos de obras en los protocolos notariales y su aportación a la historia de la arquitectura (siglos XIV-XVI)”. *Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos* 1: 105-199.
- (1948b). “Bartolomé Ordóñez (Contribución al estudio de su vida artística y familiar)”. *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona* 6, núm. 3-4: 345-373.
- (1949-1952). *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona* 7 (1949) [Vol. I]; 8 (1950) [Vol. II]; 10 (1952) [Vol. III] [El pintor Lluís Borrassà: Su vida, su tiempo, sus seguidores y sus obras].
- (1968). “Obras artísticas hospitalarias barcelonesas”. *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad* 12: 33-50.

- (1974). “Cuentas de un viaje comercial a Rodas y Alejandría en 1438”. Dins *Miscelánea de textos medievales*. Vol. II. Barcelona: Instituto de Historia Medieval, Universidad de Barcelona. Pp. 230–234.
- (1983). “Notes de vocabulari de l’art antic de la construcció”. *Estudis Universitaris Catalans* 25: 337–367.
- MALDÀ, Martí (1924). “Bells indrets barcelonins. L’hospital de la Santa Creu”. *D’Ací i d’Allà* 14: 13–15.
- MANOTE CLIVILLES, Maria Rosa (1994). “L’escultura gòtica catalana de la primera meitat del segle xv a la Corona d’Aragó: Pere Joan i Guillem Sagrera”. Barcelona: Tesi doctoral dirigida pel Dr. Eduard Carbonell Esteller. Universitat de Barcelona. Barcelona: Biblioteca de la Universitat de Barcelona.
- MANTEUFFEL, Tadeusz (1970). *Naissance d’une hérésie: Les adeptes de la pauvreté volontaire au Moyen Âge*. París-Den Haag: Mouton.
- MARCHESANI, Carlo; SPERATI, Giorgio (1981). *Atti della Società Ligure di Storia Patria* 21 (95), fasc. 1 [Ospedali genovesi nel medioevo].
- MARÍ BRULL, Gerard (1988). *La fundació de l’hospital de la reina Blanca (1308–1330)*. Via Augusta. El Perelló: Edita “La Font del Perelló”.
- MARQUÈS BARGALLÓ, Josep Ramon; SAGARRA PALAU, Xavier (1978–1979). “L’hospital del Coll de Balaguer”. Treball de curs d’Història d’Arquitectura dirigit pel Dr. Joan Bassegoda. Escola Tècnica Superior d’Arquitectura de Barcelona. Barcelona: Arxiu de la Càtedra Gaudí.
- MARQUÈS CASANOVAS, Josep (1977). “La pia almoïna del pa de la Seu de Girona”. *Revista de Girona* 81: 325–331.
- MARTÍN, José Luis (1973). “La pobreza y los pobres en los textos literarios del siglo XIV”. Dins *Actas das primeiras jornadas luso-espanholas de historia medieval: A pobreza e a assistència aos pobres na península Ibérica durante a Idade Média (Lisboa, 25–30 de setembre de 1972)*. Vol. II. Lisboa: Instituto de Alta Cultura. Pp. 587–635.
- MARTINELL, Cèsar (1934a). “L’antic hospital de Santa Tecla de Tarragona”. *Butlletí Arqueològic* 49 (Època III): 388–396.
- (1934b). “Els hospitals de Catalunya a l’edat mitjana”. *La Costa Brava* any V, 221.
- (1935a). “Els hospitals medievals catalans”. *Pràctica Mèdica* 3, núm. 27: 109–132.

- (1935b) “Les hôpitaux”. Dins *L’architecture gothique civil en Catalogne*. Mataró: Imp. Minerva. Pp. 51–67.
- (1954). “El viejo hospital de la Santa Cruz”. *Destino* 1, núm. 863: 3–5.
- (1955–1961). “L’art de transició al gòtic”. Dins Joaquim Folch i Torres (dir.). *L’art català*. Vol. I. Barcelona: Aymà. Pp. 255–287.
- (1959). *Arquitectura i escultura barroques a Catalunya*. Monumenta Cataloniae. Vol. X. Barcelona: Alpha.
- MARTÍNEZ FERRANDO, Jesús Ernest (1948). *Jaime II de Aragón: Su vida familiar*. Barcelona: CSIC. 2 vols.
- ([1956] 1963). *Jaume II o el seny català* [2a ed.]; *Alfons el Benigne*. Biblioteca Biogràfica Aedos 11. Barcelona: Aedos.
- MARTÍNEZ GARCÍA, Luis (1981). *La asistencia a los pobres en Burgos en la baja edad media: El hospital de Santa María la real (1341–1500)*. Burgos.
- (1986). *El hospital del rey de Burgos: un señorío medieval en la expansión y en la crisis (ss. XIII y XIV)*. Burgos: Garrido.
- MARTÍNEZ MORELLA, Vicente (1973). “El hospital de peregrinos y enfermos de Alicante, a cargo de los canónigos antonianos”. Dins *VIII Congreso de historia de la Corona de Aragón (València, 1–8 d’octubre de 1967)*. Vol. II–1. València. Pp. 85–93.
- MARTÍNEZ RIPOLL, A. (1973). “El idealismo funcionalista hospitalario en los tratadistas de arquitectura españoles ilustrados”. *Cuadernos de Historia de la Medicina Española* 12: 393–413.
- MARTÍNEZ SANPEDRO, Rafael (1974). *Historia de los hospitales en Alicante*. Alicante: Instituto de Estudios Alicantinos.
- MARTORELL, Jeroni (1915). “Un monument gòtic lleidatà”. *El Ideal: Diario Republicano* Año XVIII (3 i 4 set. 1915): 1.
- MAS DOMÈNECH, Josep (1906–1921). *Notes històriques del bisbat de Barcelona*. Barcelona: Tipografia Catòlica Pontifícia. 13 vols.
- (1913). “Notes d’esculptors antics a Catalunya”. *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 7, núm. 51: 185–193.
- (1927). “Fundació de l’hospital de la Santa Creu”. *Anales del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo* 1, núm. 2: 123–125; núm. 3: 185–189; núm. 4: 235–239; núm. 5: 289.

- (1929). “L’hospital de Sant Llàtzer de lleprosos, de Barcelona”. *Anales del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo* 3, núm. 16: 245–247.
- MASACHS SURIOL, Josep M^a; VALLÈS CUEVAS, Jordi [1986]. *Introducció històrica als hospitals de Vilafranca: Beneficència, caritat i assistència*. Quaderns d’Aportació Cultural. Vilafranca del Penedès: Ajuntament de Vilafranca.
- MASOLIVER, Alexandre (1978). *Història del monaquisme cristià: Des dels orígens fins a Sant Benet*. Vol. I. Montserrat: Publicacions de l’abadia de Montserrat.
- MASSAGUÉ MATAS, NOM (1980). “L’hospital de l’Espluga de Francolí”. *Arrels* 1980: 119–130.
- MATEU IBARS, Josefina (1992). “Virregnat catalano-aragonès i austríac en el regne de Sicília”. Dins *Els catalans a Sicília*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Pp. 59–72.
- MATEU IBARS, Josefina; MATEU IBARS, Mª Dolors (1996). “Los archivos de Lleida y documentos publicados en «Colectánea paleográfica de la Corona de Aragón»”. Dins *Homenatge a mossèn Jesús Tarragona*. Lleida: Ajuntament de Lleida. Pp. 493–513.
- MAUSSIER, R. (1920). “Sainte Christine et ses ruines”. *Bulletin Pyrenenn* gen.-març 1950: 17–22.
- MAZA ZORRILLA, Elena (1987). *Pobreza y asistencia social en España*. Valladolid: Universidad de Valladolid.
- MEIGGS, Russell ([1960] 1973). *Roman Ostia*. Oxford: Clarendon Press.
- MELI, Filippo (1958). *Matteo Carnilivari e l’architettura del quattro e cinquecento in Palermo*. Roma: Fratelli Palombi Editori.
- MELO, Francisco de; TIÓ, Jaume (1981). *Historia de les movimientos de separación de Cataluña, y de guerra entre la majestad católica de D.Felipe el IV, rey de Castilla y de Aragón, y la diputación general de aquel Principado*. Barcelona: Ediciones Universidad.
- MENJOT, Denis (1960). “Los trabajos de la construcción en 1400: primeros enfoques”. *Miscelánea Medieval Murciana* 6: 11–56.
- MEYER-STEINEG, Theodor (1912). “Kranken-Anstalten im griechisch-römischen Altertum”. *Jenaer Medizin-Historische Beiträge* 3.
- MICHELET, J. ([1841–1851] 1987). *Le procès des templiers*. París: Éditions du CTHS.

- MILÀ MALLAFRÉ, Maria Dolores (1984). *Algunas noticias sobre el antiguo hospital de Santa Maria*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.
- MILIAN BOIX, Manuel (1970). "La orden de San Jaime de Altopascio, de Luca, en el hospital de «La Font de Perelló» (1316-1422)". *Santes Creus* 4, núm. 31: 95-111.
- Millenium: Història i art de l'Església (Barcelona, 3 de maig-25 de juny de 1989)*. Barcelona: Catalunya 1000 anys.
- MILLER, Timothy S. (1978). "The knights of Saint John and the hospitals of the Latin West". *Speculum. A Journal of Mediaeval Studies* 53, núm. 4: 709-733.
- ([1985] 1997). *The birth of the hospital in the Byzantine Empire*. Baltimore-London: The Johns Hopkins University Press.
- (1990). "The Sampson hospital of Constantinople". *Byzantinische Forschungen* 15: 101-135.
- MIQUEL PARELLADA, Josep M^a; SÁNCHEZ REAL, José (1959). *Los hospitales de Tarragona*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses «Ramon Berenguer IV».
- MIRET I SANS, Josep (1910). *Les cases de templers i hospitalers de Catalunya*. Barcelona: Impremta de la Casa Provincial de Caritat.
- MISSER, Salvador; FIGUEROLA, Pere-Jordi; MARTÍ BONET, Josep M^a (1993). *Olesa de Bonesvalls: Parròquia de Sant Joan i hospital de Cervelló*. Catàleg monumental de l'arquebisbat de Barcelona. Vol. V/1 (Penedès-Garraf). Barcelona: Arxiu Diocesà de Barcelona.
- MOLLAT, Michel (1963-1970). *Recherches sur les pauvres et la pauvreté au Moyen Âge*. París.
- (dir.) (1974). *Études sur l'histoire de la pauvreté (Moyen Age-XVI siècle)*. París: Publications de la Sorbonne.
- (1978a). *Pobres, humildes y miserables en la Edad Media*. México: Fondo de Cultura Económica.
- (1978b). "Les pauvres et la société médiévale". Dins *XII Congreso internacional de ciencias históricas (Moscú, 1970)*. Pp. 178-187.
- MONTEVERDE, José Luis (1961). "Esquema de cómo fue el hospital del Rey de Burgos". *Boletín de la Institución Fernán González* 154 (Año XL): 454-456.

- Monumentos arqueológicos del hospital de Vilafranca del Penedès.* (1944)
Vilafranca del Penedès: Comisión de Cultura del Ayuntamiento de Vilafranca del Penedès.
- MONZÓN JOSA, José (1933). *De com Lleida creix, progressa i prospera: 1920-1930.* Lleida: Impremta Suriaca.
- MORENO LUCAS, José M^a (1994). “Els sistemes constructius al llarg de l’evolució de la coberta de Sant Llätzer (Barcelona)”. *Lambard. Estudis d’art medieval* 6 (anys 1991-1993): 81-86.
- MORERA LLAURADÓ, Emilio (1897-1899). *Tarragona cristiana: Historia del arzobispado de Tarragona y del territorio de su provincia.* Tarragona: Establecimiento tipográfico de F. Aris e Hijos. 2 vols.
- MORRIS, A. E. J. ([1974] 1984). *Historia de la forma urbana: Desde sus orígenes hasta la revolución industrial.* Arquitectura y Perspectivas. Barcelona: Gustavo Gili.
- MOYA GARRA, Andreu; TRIGO PRUNERA, Maria (1997). “El convent dels trinitaris”. Dins Joan Josep Busqueta (ed.). *Lleida: Del municipi a l’Estudi General (segle XIII).* Coneixes la teva ciutat...?, Lleida: Ateneu Popular de Ponent. Pp. 82-83.
- MUNDY, John H. (1966). “Charity and social work in Toulouse, 1100-1250”. *Traditio* 22: 203-287.
- MUÑIZ FERNÁNDEZ, Carmen (1969). “Hospitales españoles. Información para su historia”. Dins *Fuentes legales de la medicina española (siglos XIII-XIX).* Salamanca: Rafael Muñoz Garrido y Carmen Muñoz Fernández. Pp. 109-174.
- MUÑOZ MANZANO, Cipriano (Conde de la Viñaza) (1889-1894). *Adiciones al diccionario histórico de Ceán Bermúdez.* Madrid: Tipografía Huérfanos de Madrid.
- MURET, Françoise (1996). “Le témoignage des archives. Aperçu critique”. Dins Ludovic Nys; Alain Salamagne (dir.). *Valenciennes aux XIVe et XVe siècles: Art et histoire.* Valenciennes: Presses Universitaires de Valenciennes. Pp. 19-35.
- Museu Diocesà i Comarcal de Solsona: Romànic i gòtic.* (1990). Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

- NAVASCUÉS PALACIO, Pedro (1983). *Estudio crítico de la arquitectura civil [de Benito Bails]*. Vol. I. Murcia: Colegio oficial de aparejadores y arquitectos técnicos de Murcia.
- (1997). “La arquitectura gótica: de iglesia a palacio”. Dins *El patio de la casa Gralla: Una reconstrucción*. Madrid: Prosegur. Pp. 11–114.
- NICHOLSON, Helen (2001). *The Knights Templar: A new history*. Sparkford: Sutton Publishing.
- NICOLAS, Elie (1985). “Les signes lapidaires: approche méthodologique”. Dins Odette Chapellot; Paul Benoit (ed.). *Pierre et métal dans le bâtiment au Moyen Age*. París: Éditions de l'École des Hautes Études en Sciences Sociales. Pp. 185–195.
- NICOLAU D'OLWER, Lluís (1926). *L'expansió de Catalunya en la Mediterrània oriental*. Barcelona: Barcino.
- NOLLA PANADÈS, José M^a et al. (1975). “El colegio de médicos de Gerona y su directriz académica”. *Anales de Medicina y Cirugía* 55, núm. 240: 111–142.
- NOVELL BOFARULL, Antoni (1992). *Documents de l'hospital de l'infant Pere: Apunt de com era l'hospital segons ens expliquen els documents*. Hospitalet de l'Infant: Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.
- “Ordenanzas del hospital de San Cosme y San Damián (vulgo de las Bubas)”. (1966). *Archivo Hispalense* 1966: 67–71.
- ORLANDIS, José (1973). “La asistencia a los pobres en la Iglesia visigótica”. Dins *Actas das primeiras jornadas luso-espanholas de historia medieval: A pobreza e a assistència aos pobres na península Ibérica durante a Idade Média (Lisboa, 25–30 de setembro de 1972)*. Vol. II. Lisboa: Instituto de Alta Cultura. Pp. 699–715.
- ORME, Nicholas; WEBSTER, Margaret (1995). *The English hospital: 1070–1570*. New Haven-London: Yale University Press.
- ORTOLL MARTÍN, Ernest (1999). “Bernat Roca, un artífex pluridisciplinar”. Dins *L'artista-artesà medieval a la Corona d'Aragó (Lleida 14–16 gener 1998)*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs-Universitat de Lleida. Pp. 271–293.
- PALAU DULCET, Antoni (1931). *Guia de Montblanch*. Barcelona: Imprenta Romana.

- PARICIO ANSUATEGUI, Ignacio (coord.) (1982). *Anàlisi tècnica i funcional del patrimoni immobiliari municipal: El Raval*. Vol. I. Barcelona: Institut de tecnologia de la construcció de Catalunya, Ajuntament de Barcelona.
- PASTOR LLUÍS, Federico (1907). "Castillo de San Jorge de Alfama y hospital de peregrinos". *Boletín de la Real Academia de Historia* 50: 485-489.
- PAVOLINI, Carlo (1989). *Ostia*. Roma-Bari: Laterza & Figli Spa.
- PAUL, V. (1988). "The beginnings of gothic architecture in Languedoc". *The Art Bulletin* 70, núm. 1: 103-122.
- PERELLÓ FERRER, Antònia M^a (1993). "L'arquitectura civil del s. XVII a Barcelona". Tesi doctoral dirigida pel Dr. Joan Ramon Triadó. Universitat de Barcelona. Barcelona: Biblioteca de la Universitat de Barcelona.
- (1995). "L'aula d'anatomies i la casa de les comèdies: dos establiments vinculats a l'hospital de la Santa Creu (segle XVII)". *Barcelona: Quaderns d'Història* 1: 85-94.
- PÉREZ MONZÓN, Olga (1992). "El hospital de Santiago de Toledo en el siglo XVI". Dins *IX Congreso nacional CEHA*. Vol. I. León: Universidad de León. Pp. 355-366.
- PÉREZ SANTAMARÍA, Aurora (1981-1982). "El hospital de San Lázaro o casa dels malats o masells". Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. II. Barcelona: CSIC, Institució Milà i Fontanals. Pp. 77-116.
- PEVSNER, Nikolaus ([1976] 1980). *Historia de las tipologías arquitectónicas*. Barcelona: Gustavo Gili SA.
- PHILIPSBORN, Alexander (1961). "Der Fortschritt in der Entwicklung des byzantinischen Krankenhauswesens". *Byzantinische Zeitschrift* 54: 338-365.
- PI Y ARIMON, Andrés Avelino (1854). *Barcelona, antigua y moderna*. Barcelona: Imprenta y librería política de Tomás Gorchs.
- PIÉ FAIDELLA, Joan ([c. 1919] 1984). *Annals inèdits de la vila de la Selva del Camp de Tarragona*. Tarragona: Insitut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV.

- PIFARRÉ TORRES, Dolors (1981–1982). “Dos visitas de comienzos del s. XIV a los hospitales barceloneses d’en Colom y d’en Marcús”. Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. II. Barcelona: CSIC, Institució Milà i Fontanals. Pp. 81–93.
- PIFERRER, Pablo; PARCERISA, Francisco Javier (1839). *Recuerdos y bellezas de España: Principado de Cataluña*. Barcelona: Imprenta de Joaquim Verdaguer.
- PIMENTA FERRO, M. J. (1973). “Nótulas para o estudo da assistência hospitalar aos pobres, em Lisboa: os hospitais de D. Maria de Aboim e do Conde D. Pedro”. Dins *Actas das primeiras jornadas luso-espanholas de historia medieval: A pobreza e a assistência aos pobres na península Ibérica durante a Idade Média (Lisboa, 25–30 de setembro de 1972)*. Vol. I. Lisboa: Instituto de Alta Cultura. Pp. 371–400.
- PITTS, Lynn F.; ST. JOSEPH, J. K. (1985). *Inchtuthil: The roman legionary fortress*. London: Britannia Monographs.
- PLA CARGOL, Joaquim (1932). *Catàleg de les obres de pintura i escultura existents en el Museu Provincial de Girona*. Girona.
- (1943). *Gerona arqueològica y monumental*. Girona-Madrid: Dalmau Carles, Pla SA.
- PLADEVALL FONT, Antoni (1986). “Catedral de Vic”. Dins *Catalunya Romànica*. Vol. III. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana. Pp. 678–692.
- PLADEVALL FONT, Antoni; PRADES BUIXONS, Isidre; ROCAFIGUERA GARCÍA, Francesc de (coords.) (2000). *Hospital de la Santa Creu de Vic: Història d’una institució assistencial*. Barcelona: Hospital de la Santa Creu de Vic.
- PLEYAN DE PORTA, Joseph (1873). *Apuntes de historia de Lérida ó sea compendio reseña desde la fundación de la ciudad hasta nuestros tiempos*. Lleida: Imprenta de Carruez.
- (1877). *Guía Cicerone de Lérida*. Lleida: Imprenta de José Sol Torrens.

- (1880). *Album historich, pintoresch y monumental de Lleyda y su provincia*. Lleida: Excma. Diputació Provincial i Excm. Ajuntament de Lleyda y demés de la província.
- (1882). *Guia de Lleyda ó sia notícia històrica, artística, monumental, administrativa, industrial y mercantil de dita ciutat*. Lleida: Imp. Mariana á c. F. de Carruez.
- PLÖTZ, Robert (1984). “La peregrinatio como fenómeno alto-medieval”. *Compostellanum* 30, núm. 3.4: 241–265.
- PONS ALÓS, Vicente (1987). “El archivo histórico del hospital «Major de Pobres» de Xàtiva. Catálogo y estudio”. *Arxius Valencians* 5: 176.
- PONSICH, Pierre (1953). “La cathédrale Saint Jean le Vieux de Perpignan”. *Études Roussellonnaises* 3, núm. 2–4: 137–214.
- PONZ, Antonio (1788). *Viage de España: En que se da noticia de las cosas mas apreciables, y dignas de saberse, que hay en ella*. Vol. XIV. Madrid.
- PORTA BALANYÀ, Josep Maria (1988). “Arxiu històric comarcal de Montblanc”. Dins *Guia dels arxius històrics de Catalunya*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Pp. 99–152.
- (2000). *Montblanc*. La creu de terme 8. Valls: Cossetània edicions.
- PORTA BALANYÀ, Josep Maria; SERRA CENDRÓS, Gabriel (1992). *Història de la congregació i germandat de la Sang de Montblanc*. Montblanc.
- PRESCIA, Renata (1986). “L’attuale palazzo Ajutamicristo a Palermo: l’organismo architettonico”. *Storia Architettura* 1–2 (Anno IX): 51–62.
- PRIM I TARRAGÓ, Agustí (1891). *Noticias sobre la beneficencia pública en Lérida*. Lleida: Tip. Casa Misericordia.
- (1893). *Cosas viejas de Lérida*. Lleida: Tipografia de la Casa Provincial de Misericordia.
- (1928). “Els antics asils”. *Lleida. Revista d’Informacions i Estudis* 83 (10 nov. 1928): 14–15.
- (1929). “Efemèrides lleidatanes. L’hospital de Santa Maria”. *Lleida. Revista d’Informacions i Estudis* 88 (25 gen. 1929): 12–17.
- PROCACCI, U. (1961). *Lo spedale di Santa Maria Nuova*. Firenze.
- PUIG I CADAFALCH, Josep (1936a). “Lliurament de l’hospital de la Santa Creu a l’Institut d’Estudis Catalans i Biblioteca de Catalunya”. *Anuari de l’Institut d’Estudis Catalans* 8 (anys 1927–1931): 27–34.

- (1936*b*). “Els edificis de l’hospital de la Santa Creu i de la casa de convalescència”. *Anuari de l’Institut d’Estudis Catalans* 8 (anys 1927–1931): 35–38.
- (1936*c*). “Idees teòriques sobre urbanisme en el segle XIV: un fragment d’Eiximenis”. Dins *Homenatge a Antoni Rubió i Lluch: Miscel·lània d’estudis literaris, històrics i lingüístics*. Vol. I. Barcelona: Biblioteca de los Museos de Arte. Pp. 1–9.
- PUIG I CADAVALCH, Josep; MIRET I SANS, Josep (1911). “El palau de la Diputació General de Catalunya”. *Anuari de l’Institut d’Estudis Catalans Any III* (1909–1910): 385–480.
- PUIG I CADAVALCH, Josep; FALGUERA, Antoni de; GODAY CASALS, Josep ([1911] 1983). *L’arquitectura romànica a Catalunya*. Barcelona: Institut d’Estudis Catalans, Dept. de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- PUIG PUIG, Sebastián (1929). *Episcopologio de la sede barcinonense*. Barcelona: Biblioteca Balmes.
- PUJOL, Josep M.; SOLÀ, Joan ([1995] 2000). *Ortotipografia: Manual de l’editor, l’autoeditor i el dissenyador gràfic*. Barcelona: Columna.
- PULLAN, Brian (1971). *Rich and poor in Renaissance Venice: The social institutions of a catholic state to 1620*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- (1994). “«Support and redeem»: charity and poor relief in Italian cities from the fourteenth to the seventeenth century”. Dins *Poverty and charity: Europe, Italy, Venice, 1400–1700*. Vol. V. Aldershot, England: Variorum. Pp. 177–208.
- QUERALT, Pau (1927*a*). “L’església i hospital de Sant Bartomeu”. *Aires de la Conca* 60: 3–4.
- (1927*b*). “La confraria dels pobres de Jesucrist”. *Aires de la Conca* 68: 4.
- RABANAL ALONSO, Manuel Abilio (coord.) (1993). *Los constructores de catedrales: El Camino de Santiago*. León: Diputación de León.
- RÀFOLS, Josep Francesc (dir.) (1980–1981). *Diccionario de artistas de Cataluña, Valencia y Baleares*. Barcelona-Bilbao: Edicions Catalanes SA i la Gran Enciclopedia Vasca.
- RAHOLA, Josep (1980). *Cadaqués: Noticias históricas de su hospital*. Girona: Bisbat de Girona.

- REINLE, A. (1963–1964). “Neue gedanken zum St. Galler Klosterplan”. *Zeitschrift für Schweizerische Archäologie und Kunstgeschichte* 23.
- REVEL, Michèle (1978). “Le rayonnement à Rome et en Italie de l’ordre du Saint-Esprit de Montpellier”. *Cahiers de Fanjeaux* 13 [Assistance et charité]: 343–355.
- REVENTÓS CONTI, Jacint (1996). *Els hospitals i la societat catalana. Història dels hospitals de Catalunya*. Vol. I. Barcelona: Hacer Editorial.
- (1999). *Història dels hospitals de Catalunya: Els hospitals del Pirineu i Prepirineu*. Vol. III. Barcelona: Fundació Uriach 1838.
- Revista de Girona* (1979). 89.
- RIBÓ, Alfons M. (1931). “Privilegis i disposicions dels SS. PP. en favor de l’hospital de la Santa Creu”. *Anales del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo* 4, núm. 15: 89–90.
- RIERA, Juan (1975). *Planos de hospitales españoles del siglo XVIII*. Valladolid: Seminario de Historia de la Medicina.
- RIERA SANS, Jaume (1984). “La fundació del monestir de Sant Marçal de Montblanc (1391)”. *Aplec de Treballs* 6: 97–111.
- RIGHINI PONTICELLI, Sylvia; DI SILVESTRO, Aldo (1993). “Il cortile del Richini. Il progetto architettonico e decorativo”. Dins Antonio Antonioli (dir.). *La Ca’ Granda di Milano: L’intervento conservativo sul cortile richiniano*. Milano: Silvana Editoriale. Pp. 63–107.
- RIU, Manuel (1973). “La ayuda a los pobres en la Barcelona medieval: el «plat dels pobres vergonyants» de la parroquia de Santa María del Mar”. Dins *Actas das primeiras jornadas luso-espanholas de historia medieval: A pobreza e a assistência aos pobres na península Ibérica durante a Idade Média (Lisboa, 25–30 de setembro de 1972)*. Vol. II. Lisboa: Instituto de Alta Cultura. Pp. 783–812.
- (dir.) (1980). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. I. Barcelona: CSIC, Dpto. de Estudios Medievales.
- (dir.) (1981–1982). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. II. Barcelona: CSIC, Institució Milà i Fontanals.
- RIUS SERRA, José (1948). *Regesto ibérico de Calixto III*. Vol. I. Barcelona: CSIC.

- ROCA, Josep Maria ([1919]). “La medicina catalana en temps del rei Martí”. Dins *Homenatge a la memòria del rei Martí (Vè centenari de la seva mort)*. Barcelona: Centre Excursionista de Catalunya. Pp. 153–205.
- (1920a). *Ordinacions del hospital general de la Santa Creu de Barcelona: (Any M CCCC XVII)*. Barcelona: Fidel Giró Impressor.
- (1920b). “Les últimes voluntats y l’hospital de la Santa Creu”. *Anuario del Hospital de la Santa Cruz* Any II: 5–17.
- (1921–1922). “Lo bressol del hospital de la Santa Creu”. *Anuario del Hospital de la Santa Cruz* Años III–IV: 5–87.
- (1926). *L’hospital migeval de Sant Macià*. Barcelona: Vidua de Lluís Tassó.
- (1927). “Orígens de l’hospital de la Santa Creu”. *Anales del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo* 1, núm. 1: 67–68.
- (1927–1928). “Concòrdia entre la parròquia de Santa Maria del Pi de Barcelona i l’hospital de la Santa Creu”. *Anales del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo* 1, núm. 6: 341–342 (1927); 2, núm. 8: 144–146 (1928).
- ROCA FLOREJACHS, Lluís (1881). *La Seo: Memoria de la catedral antigua de Lérida*. Lleida: Imprenta Mariana.
- (1911). *La Seo de Lérida*. Lleida: Sol Benet.
- ROCAFIGUERA GARCÍA, Anna M^a De (1997). “El fons de l’hospital de la Santa Creu de Vic”. Barcelona: Treball inèdit per a un Màster d’Arxivística, dirigit per Reis Fontanals. Barcelona: Biblioteca de Catalunya.
- ROCAFORT, Ceferí ([1909?]). *Geografia general de Catalunya: Provincia de Lleyda*. Francesc Carreras Candi (dir.). Barcelona: Establiment Editorial de Albert Martín.
- RODRÍGUEZ TEJERINA, José María (1981). *Historia de la medicina en Mallorca: Desde sus orígenes hasta el siglo XVI*. Palma de Mallorca: Tallers gràfics Ramon.
- ROMERO TALLAFIGO, Manuel (1977). “El señorío catalán de los Entenza a la luz de la documentación existente en el Archivo Ducal de Medinaceli”. *Historia. Instituciones. Documentos* 4: 515–582.
- (1979). “Ordenanzas para la explotación de la plata en el condado de Prades y baronía de Entenza (años 1343–1352)”. *Historia. Instituciones. Documentos* 6: 325–340.

- ROMERO TALLAFIGO, Manuel; PALET PLAJA, Mª Teresa (1987). *Capbreu de la baronia d'Entença (s. XIV)*. Tarragona: "Secció de Filologia i Història Literària", Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV.
- (1990). "Documents de la baronia d'Entença". Inèdit Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.
- (1991). *Les nostres arrels: Documents de la baronia d'Entença (Coll de Balaguer, Vandellòs, l'Hospitalet de l'Infant)*. Hospitalet de l'Infant: Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.
- ROSEN, George (1963). "The hospital: historical sociology of a community organization". Dins Eliot Friedson (ed.). *The hospital in modern society*. New York: Free Press. Pp. 1-36.
- ROTOLO, Filippo (1985). *Matteo Carnilivari: Revisione e documenti*. Palermo: Istituto Storico Siciliano.
- ROTTIERS, B. E. A. (1830). *Description des monuments de Rhodes*. Bruxelles.
- ROUCHE, Michel (1974). "La matricule des pauvres. L'évolution d'une institution de charité du Bas Empire jusqu'à la fin du Haut Moyen Age". Dins Michel Mollat (dir.). *Études sur l'histoire de la pauvreté (Moyen Age-XVI siècle)*. Vol. I. París: Publications de la Sorbonne. Pp. 83-110.
- RUBIN, Miri (1991). "Imagining medieval hospitals: considerations on the cultural meanings of institutional change". Dins Jonhattan Barry; Colin Jones (ed.). *Medicine and charity before the welfare state*. London: Routledge. Pp. 14-25.
- (1994). "Development and change in English hospitals, 1100-1500". Dins Lindsay Granshaw; Roy Porter (ed.). *The hospital in history*. London: Routledge. Pp. 41-59.
- RUBIO VELA, Agustín (1981). "Una fundación burguesa en la Valencia medieval: el hospital de En Clapers (1311)". *Dynamis* 1: 17-49.
- (1983). "Autobiografia i ficció en «L'Espill» de Jaume Roig. A propòsit de l'episodi en l'hospital". *L'Espill* 17-18: 127-148.
- (1984). *Pobreza, enfermedad y asistencia hospitalaria en la Valencia del siglo XIV*. València: Institució Alfons "el Magnànim", Diputació Provincial de València.

- [*Rúbriques de Bruniquer* (1912–1916)] BRUNICQUER, Esteve Gilibert. *Rúbriques de Bruniquer: Ceremonial dels magnífichs consellers y regiment de la ciutat de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- RUCQUOI, Adeline (1991). “Hospitalisation et charité à Valladolid”. Dins *Les sociétés urbaines en France meridionale et en Péninsula Ibérique au moyen âge (Actes de Colloque de Pau, 21–23 de setembre del 1988)*. París: Édition de CNRS. Pp. 393–408.
- SABATÉ CURULL, Flocel (1994). *Lo senyor rei és mort!*. Lleida: Edicions de la Universitat de Lleida.
- SAGARRA MALLA, Josep M^a (1984). *Història de Tàrraga amb els seus costums i tradicions (segles XI–XIV)*. Tàrraga: Museu Comarcal de Tàrraga.
- SAINZ DE BARANDA, Pedro (1850). *España Sagrada*. Vol. XLVII, tractat LXXXV. Madrid: Real Academia de la Historia.
- SAINZ DE LA MAZA LASOLI, Regina (1990). *La orden de San Jorge de Alfama: Aproximación a su historia*. Barcelona: CSIC.
- (1991). *L'orde català de Sant Jordi d'Alfama (1201–1400)*. Lleida: Pagès Editors.
- SALAMAGNE, Alain (1996). “Le site de Valenciennes”. Dins Ludovic Nys; Alain Salamagne (dir.). *Valenciennes aux XIVE et XVE siècles: Art et histoire*. Valenciennes: Presses Universitaires de Valenciennes. Pp. 11–17.
- SALDAÑA SICILIA, G. (1935). *Monografía histórico-médica de los hospitales de Córdoba*. Córdoba.
- SALMERÓN SÁNCHEZ, Pilar (2001). “L'hospital de la Santa Creu i Sant Pau: 600 anys d'història”. *Annals de Medicina* 84: 113–115.
- SAMBRICIO, Carlo ([1982] 1988). “Benito Bails”. Dins Dora Wiebenson (ed.). *Los tratados de arquitectura: De Alberti a Ledoux*. Madrid: Hermann Blume. Pp. 160–162.
- SANAHUJA, Pedro (1935). “Monestir del framenors observants de Lleida”. *Analecta Sacra Tarraconensia* 11: 179–202.
- (1944). *Historia de la beneficencia en Lérida: La Almoína de la catedral*. Vol. I. Lleida: Instituto de Estudios Ilerdenses.
- (1945). “La tumba de Berenguer Gallart en la catedral de Lérida”. *Ilerda* 4: 165–173.

- ([1945–1958]a). “Historia de la beneficencia en Lérida: Instituciones antiguas de beneficencia”. Vol. II. Lleida: Inèdit SAIEI (Llegat Tarragó Pleyan, caixa 16/4 i 16/5).
- ([1945–1958]b). “Historia de la beneficencia en Lérida: El hospital general de Santa María”. Vol. III. Lleida: Inèdit SAIEI (Llegat Tarragó Pleyan, caixa 16/6).
- ([1945–1958]c). “Historia de la beneficencia en Lérida: Instituciones benéficas modernas”. Vol. IV. Lleida: Inèdit SAIEI (Llegat Tarragó Pleyan, caixa 16/1).
- SÁNCHEZ AGUSTÍ, Ferran (1983). “Història de l’hospital de Sallent”. *Quaderns d’Estudis Sallentins* 3.
- SÁNCHEZ GONZÁLEZ, Antonio (1990). *Documentación de la Casa de Medinaceli: El Archivo General de los duques de Segorbe y Cardona*. Madrid: Dirección de archivos estatales.
- SÁNCHEZ HERRERO, José (1974). “Cofradías, hospitales y beneficencia en algunas diócesis del Valle del Duero, siglos XIV–XV”. *Hispania* 34, núm.126: 5–51.
- SÁNCHEZ REAL, José (1976). *Los médicos de Tarragona (siglos XIV–XVII)*. Tarragona: Institut d’Estudis Tarraconenses «Ramon Berenguer IV».
- SÁNCHEZ REGUEIRA, Manuela (1956). *La arquitectura gótica civil del levante de España en Sicilia*. Madrid: Instituto Español de Estudios Eclesiásticos.
- SÁNCHEZ-ROBLES BELTRÁN, J. Cecilio (1992). “Elementos de la arquitectura de la ciudad: los hospitales medievales en la ciudad de Valencia”. Dins *VII Congreso Español de Historia del Arte: Patronos, promotores, mecenas y clientes (Murcia, 1988)*. Murcia: Universidad de Murcia. Pp. 87–91.
- SANCHO MARTÍNEZ, D. (1979). “La esclavitud en Barcelona en los umbrales de la Edad Moderna”. *Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos* 7.
- SANMARTÍ, Enric; NOLLA, Josep M^a ([1988] 1992). *Empúries: Guia itinerària*. Barcelona: Diputació de Barcelona, Servei de Cultura.
- SANTIAGO-OTERO, Horacio (coord.) (1992). *El Camino de Santiago, la hospitalidad monástica y las peregrinaciones*. Salamanca: Junta de Castilla y León, Consejería de Cultura y Turismo.

- SAUNIER, Annie (1984). "La vie quotidienne dans les hôpitaux du Moyen Âge". *L'Histoire* 74 [Les maladies ont une histoire]: 84-89.
- (1993). «*La pauvre*» malade dans le cadre hospitalier médiéval: France du Nord, vers 1300-1500. Jean Imbert (pròl.). París: Éditions Arguments.
- SAVI, M. E. (1988). "Archi-diaframma: contributi per una tipologia architettonica". *Arte Medieval Serie II, Año I, núm. 1-2*: 163-181.
- SCRINARI, V. (1965). "Porto (Ostia)". Dins *Enciclopedia dell'arte antica classica et orientale*. Vol. VI. Roma: Instituto della Enciclopedia Italiana. Pp. 393-396.
- SCHLOSSER, Julius von ([1923] 1981). *El arte de la edad media*. Barcelona: Gustavo Gili SA.
- SCHMITT, Jean-Claude (1974). "Les citations bibliques et canoniques dans les traités médiévaux sur la pauvreté (XIV-XV siècles)". Dins Michel Mollat (dir.). *Études sur l'histoire de la pauvreté (Moyen Âge-XVI siècle)*. Vol. II. París: Publications de la Sorbonne. Pp. 547-560.
- SECALL GÜELL, Gabriel ([1980] 1990). *La medicina i els antics hospitals de Valls*. Valls: Fundació Pública Municipal Pius Hospital de Valls.
- SEGURA VALLS, Joan ([1874] 1984). *Història de Santa Coloma de Queralt*. Santa Coloma de Queralt: (3ª edició ampliada a càrrec de Joaquim Sgura Lamich), Ajuntament de Santa Coloma de Queralt.
- SERRA BOLDÚ, Valerio (1927). "Lérida". *Biblioteca de Turismo* 11: 5-48.
- SERRA RÀFOLS, Elies (1926). "L'hospital general de Santa Maria". *Vida Lleidatana* 20-22: 338-339, 355-356, 388-389.
- (1947-1951). "La nau de la Seu de Girona". Dins *Miscel·lània de Puig i Cadafalch*. Vol. I. Barcelona: Societat Catalana d'Estudis Històrics. Pp. 185-214.
- SERRA VILARÓ, J. (1966). "Els senyors de Cardona". Dins *Història de Cardona*. Vol. I. Tarragona.
- SIGERIST, Henry E. (1936). "An outline of the development of the hospital". *Bulletin of the History of Medicine* 4.
- ([1951] 1987). *A history of medicine: Primitive and archaic medicine*. Vol. I. New York: Oxford University Press. Pp. 3-101.
- ([1961] 1987). *A history of medicine: Early greek, hindu and persian medicine*. Vol. II. New York: Oxford University Press.

- SIMILI, Alessandro (1957). "Sulla origine degli spedali". Dins *Atti del I congresso italiano di storia ospitaliera (Reggio Emilia, 14-17 giugno 1956)*. Reggio Emilia: Centro Italiano di Storia Ospitaliera. Pp. 669-681.
- SIMSON, Otto von ([1956] 1991). *La catedral gótica*. Madrid: Alianza Forma.
- SINGER, Charles (1940). *The legacy of Rome*. Oxford: Ed. C. Bailey.
- SIVILLA, Tomàs (1880). "Apuntes històrics sobre el hospital de Barcelona". *Memorias de la Academia de Buenas Letras de Barcelona* 3: 41-70.
- SOBREQUÉS, Santiago ([1970] 1991). *Els barons de Catalunya*. Història de Catalunya: Biografies catalanes 3. Barcelona: El Observador de la Actualidad.
- SOLÉ MASERES, Maties (1982). "Síntesi històrico-urbanística de Montblanc". *Espitllera* 5: 47-52.
- STARR, Paul ([1949] 1982). *The social transformation of American medicine*. New York: Basic Books.
- STARRABBA, Raffaele (1874). "Il palazzo Aiutamicristo". *Archivio Storico Siciliano* Anno II: 89-94.
- STOPANI, Renato (1987). "Le grandi vie di pellegrinaggio nel medioevo: spedali, lebbrosari e xenodochi, lungo l'itinerario toscano della via francigena". Dins *Atti del convegno internazionali di studi: Pistoia e il Cammino di Santiago. Una dimensione europea nella toscana medioevale (Pistoia, 28-30 settembre 1984)*. Napoli: Edizioni scientifiche italiane. Pp. 313-330.
- STREET, George Edmund ([1865] 1926). *La arquitectura gótica en España*. Madrid: Saturnino Calleja SA.
- SUREDA, Joan (1986). "Decoració mural del refectori de la Seu Vella de Lleida". Dins *Thesaurus: L'art dels bisbats de Catalunya, 1000/1800*. Estudis. Barcelona. Pp. 108-109.
- (1993). "Les pintures de la Pia Almoina". Dins Ximo Company; Isidre Puig; Jesús Tarragona (ed.). *Museu Diocesà de Lleida: Pulchra: Centenari de la creació del Museu 1893-1993*. Lleida: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Pp. 85-86.
- SUREDA BERNÁ, Maria José (1994). "Espai i decoració a l'església de Sant Llàtzer (Barcelona)". *Lambard. Estudis d'art medieval* 6 (anys 1991-1993): 77-80.

- SZABÒ, Thomas (1987). "Templari e viabilità". Dins *Atti del convegno internazionale di studi alla magione templare di Poggibonsi-Siena (Sinalunga-Siena, 1987)*. Sinalunga-Siena. Pp. 297-310.
- (1999). "Gli ospedali". Dins *Romei & Giubilei: Il pellegrinaggio medievale a San Pietro (350-1350)*. Milano: Electa. Pp. 127-136.
- TARRAGÓ PLEYAN, Josep Alfons (1944a). *Las tierras de Lérida en el siglo XVI: Narración de un viaje efectuado en 1585 por el holandés Enrique Cock*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs.
- (1944b). "Materiales de arqueología". *Ilerda* 2, fasc. 2: 391-435.
- (1977). *La moneda "pugesà" de Lleida*. Cátedra de Cultura Catalana «Samuel Gili i Gaya» de Lleida 33. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, .
- TARRAGÓ VALENTINES, José Fernando (1975). "Hospitales en Lérida durante los siglos XII al XVI. Aportación monográfica a la historia de la medicina en una ciudad de la Corona de Aragón". *Anales Colegio Oficial de Médicos de Lérida* 1975: 159-249.
- (1976a). "Aportaciones varias para la historia de la Medicina en Lérida y sus comarcas". *Anales Colegio Oficial de Médicos de Lérida* 1976: 3-89.
- (1976b). "Un estudio inédito sobre hospitales antiguos de Lérida, original del historiador Mariano Olives". *Ilerda* 37: 7-58.
- (1977a). "Un informe sobre el hospital de Santa Maria de Lérida, escrito en el siglo XIX por Mariano Olives". Dins *V Congreso español de historia de la medicina (Madrid, 29 septiembre-1 octubre 1977)*. Vol. III. Madrid: Sociedad española de historia de la medicina. Pp. 453-465.
- (1977b). "Segunda miscelánea sobre la historia de la medicina en Lérida (s. XII-XVIII)". *Anales Colegio Oficial de Médicos de Lérida* 1977: 9-57.
- (1977c). "Noves aportacions a l'història dels antics hospitals de Lleida". *Anales Colegio Oficial de Médicos de Lérida* 1977: 179-211.
- TARRAGONA MURAY, Jesús (1979). "Inscripciones i làpides sepulcrales a la Seu Vella de Lleida". *Ilerda* 40 [VIIè centenari de la consagració de la Seu Vella (miscel·lània commemorativa)]: 247-324.

- (1996). “Reproducció del manuscrit d’«Epitafios de los sepulcros i escritos de la iglesia vieja de la cathedral de Lérida» de Josep Pocurull i Castells”. Dins Isidro Bango; Joan Josep Busqueta (a cura de). *Gombau de Camporrells, bisbe de Lleida: A l’alba del segle XIII*. Lleida: Amics de la Seu Vella. Pp. 235–326.
- TEJA, Ramón (1989). “Los orígenes del monacato y su consideración social”. *Códex Aquilarensis. Cuadernos de Investigación del Monasterio de Santa María la Real* 1989: 11–24.
- TERÉS TOMÀS, Mª Rosa (1982). “Arnau Bargués, arquitecto de la ciudad de Barcelona: nuevas aportaciones documentales”. *Boletín del Museo e Instituto «Camón Aznar»* 9: 72–86.
- (1987a). *Pere ça Anglada: Introducció de l’estil internacional en l’escultura catalana*. Barcelona: Artstudi.
- (1987b). “Llorenç Reixac, escultor de la catedral de Barcelona”. *Lambard. Estudis d’art medieval* 3 (anys 1983–1985): 171–181.
- (1990). “El palau del rei Martí a Poblet: una obra inacabada d’Arnau Bargués i Françoi Salau”. *D’Art* 16: 19–39.
- (1991a). “L’escultura del segle xv a la Seu Vella”. Dins *Congrés de la Seu Vella de Lleida (Lleida, 6–9 març 1991)*. Lleida: Ajuntament de Lleida. Pp. 215–223.
- (1991b). “Santa Anna, la Verge i el Nen”. Dins *La Seu Vella de Lleida: La catedral, els promotors, els artistes: s. XIII a XV*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Pp. 75–76.
- (1993a). “Grup de la Crucifixió i Davallament”. Dins Ximo Company; Isidre Puig; Jesús Tarragona (ed.). *Museu Diocesà de Lleida: Pulchra: Centenari de la creació del Museu 1893–1993*. Lleida: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Pp. 169–170 (núm. 306).
- (1993b). “Santa Anna, la Verge i el Nen”. Dins Ximo Company; Isidre Puig; Jesús Tarragona (ed.). *Museu Diocesà de Lleida: Pulchra: Centenari de la creació del Museu 1893–1993*. Lleida: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. P. 170 (núm. 307).
- (1994). “Obres del segle xv a la catedral de Barcelona. La construcció de l’antiga sala capitular”. *Lambard. Estudis d’art medieval* 6 (anys 1991–1993): 389–413.

- TEY, Rosa (1995). "Pautes alimentàries a la regla de l'orde de l'hospital de Sant Joan de Jerusalem". Dins *Primer col.loqui de l'alimentació a la Corona d'Aragó: Edat mitjana*. Vol. II. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs. Pp. 387-400.
- THEREL, Marie-louise (1974). "Caritas et paupertas dans l'iconographie medievale inspiree de la psychomachie". Dins Michel Mollat (dir.). *Études sur l'histoire de la pauvreté (Moyen Age-XVI siècle)*. Vol. I. París: Publications de la Sorbonne. Pp. 295-317.
- THIERNEY, B. (1959). *Medieval poor law: A sketch of canonical theory and its application in England*. Berkeley.
- THOMPSON, John D.; GOLDIN, Grace (1975). *The hospital: A social and architectural history*. New Haven: Yale University Press.
- TIÑENA, Jordi. (1988). "Introducció". Dins Jaume Roig. *Llibre de les dones*. Barcelona: Laertes. Pp. 9-37.
- TOLLET, Casimir (1892). *Les édifices hospitaliers depuis leur origine jusqu'à nos jours*. París.
- TORRES BALBÁS, Leopoldo (1945). "Función de nervios y ojivas en las bóvedas góticas". *Investigación y Progreso* 16: 214-231.
- (1952). *Arquitectura gótica*. Ars Hispaniae. Historia Universal del Arte Hispánico. Vol. VII. Madrid: Plus Ultra.
- (1960). "Naves cubiertas con armadura de madera sobre arcos perpiaños a partir del siglo XIII". *Archivo Español de Arte* 33, núm. 129: 19-43.
- TOUS SANABRA, Joan (1975). *Els signes de pedrapiquer a Bellpuig*. Bellpuig: Biblioteca Pública Municipal de Bellpuig.
- (1982). *Signos de los canteros de la «Seu Vella de Lleida» y sus alrededores*. Tàrraga: Ajuntament de Lleida.
- (1983). *Els signes de pedrapiquer al monestir de Poblet i al seu entorn*. Tàrraga.
- TRIADÓ TUR, Joan Ramon (1984). *L'època del barroc: Segles XVII-XVIII*. Història de l'Art Català. Vol. V. Barcelona: Edicions 62.
- TSCHANZ, David W. (1997). "The Arab roots of the european medicine". *Aramco World* 48, núm. 3: 8-13.

- UBERO, Lina ; VICENTE, Quim (coords.) (2001). *L'hospital de la Santa Creu i Sant Pau de la ciutat de Barcelona: 600 anys*. Barcelona: Lunweg Editores.
- UBIETO ARTETA, A. (1966). "Los primeros años del hospital de Santa Cristina de Somport". *Príncipe de Viana* 27: 267-276.
- URGELL, Melani D' (1997). "La capelleta de l'hospital de les Borges és medieval". *La Mañana* 5 set. 1997: 16.
- USANDIZAGA SORALUCE, Manuel (1964). *Historia del real colegio de cirugía de Barcelona (1760-1843)*. Barcelona.
- VAGNETTI, Luigi (1973). *L'architetto nella storia di Occidente*. Firenze: Teorema.
- VALDEÓN BARUQUE, Julio (1973). "Problemática para un estudio de los pobres y de la pobreza en Castilla a fines de la edad media". Dins *Actas das primeiras jornadas luso-espanholas de historia medieval: A pobreza e a assistência aos pobres na península Ibérica durante a Idade Média (Lisboa, 25-30 de setembro de 1972)*. Vol. II. Lisboa: Instituto de Alta Cultura. Pp. 889-918.
- (1998). "El ritmo del individuo: en las puertas de la pobreza, de la enfermedad, de la vejez, de la muerte". Dins *La vida cotidiana en la Edad Media: VIII semana de estudios medievales (Nájera, 4-8 agosto de 1997)*. Logroño: Instituto de Estudios Riojanos. Pp. 275-288.
- VALERO MOLINA, Joan (1993). "Acotacions cronològiques i nous mestres a l'obra del claustre de la catedral". *D'Art* 19: 29-41.
- VALLS, Joan (1935). "L'art gòtic i l'antic hospital de Santa Maria". *Institut* 7 (any II): 4-5.
- VALLS TABERNER, Ferran (1927a). "L'hospital del Coll de Balaguer fundat per l'infant fra Pere d'Aragó". *Estudis Franciscans* 39: 104-110, 255-279.
- (1927a). *El tractat «De regimine principum» de l'infant fra Pere d'Aragó*. Barcelona: Editorial Franciscana.
- VARI, Angelo (1991). *Abbazia di Fossanova: Sec. XII*. Veroli: Abbazia di Casamari.

- VASALLO TORANZO, Luis (1998). "Juicio por un error de construcción en la España del siglo XVI. El palacio de los marqueses de Alcañices en Toro (Zamora)". Dins *Actas del segundo congreso nacional de historia de la construcción (A Coruña, 22-24 d'octubre de 1998)*. Madrid: Sociedad Española de Historia de la Construcción. Pp. 509-514.
- VATIN, Nicolas (1994). *L'orde de Saint-Jean-de-Jérusalem, l'empire ottoman et la Méditerranée orientale entre les deux signes de Rhodes (1480-1522)*. Louvain-París: Éditions Peeters.
- VÁZQUEZ DE PARGA, Luis; LACARRA, José M^a; URÍA RIU, J. (1948). *Las peregrinaciones a Santiago de Compostela*. Madrid: CSIC, Escuela de estudios medievales.
- VEGAS, Antonio (1795). *Diccionario geográfico-universal que comprende la descripción de las cuatro partes del mundo*. Madrid: Imprenta de Don Joseph Doblado.
- VERRIÉ, Frederic-Pau (1945a). "Un arquitecto de la Barcelona medieval: Arnau Bargués y sus obras". *Divulgación Histórica de Barcelona* 4: 146-152.
- (1945b). "Los hospitales barceloneses anteriores al de la Santa Cruz". *Divulgación Histórica de Barcelona* 4: 177-181.
- (1949). "Los barceloneses Xuriguera". *Divulgación Histórica de Barcelona* 8, 230-231.
- (1959). "Obras en la antigua capilla del hospital de Santa Cruz". *Divulgación Histórica de Barcelona* 7: 55-59.
- VIDAL CULLERÉ, Vidal (1998). *La ciutat de l'oblit*. Lleida: Pagès editors.
- VIELLIARD, Jeanne (1963). *Le guide du pélerin de Saint-Jacques de Compostelle*. Macon: Imprimerie Protat frères.
- VIGUÉ, Jordi (dir.) (1987). "El Solsonès. La Vall d'Aran". Dins *Catalunya romànica*. Vol. XIII. Barcelona: Fundació Enciclopèdia Catalana.
- VIII CONVEGNO DEL CENTRO... (1969). *Povertà e ricchezza nella spiritualità dei secoli XI e XII (VIII Convegno del Centro di Studi sulla spiritualità medievali, Todi, 15-18 ottobre 1967)*. Spoleto: Presso l'Accademia Tudertina.
- VILÀ, Celdoni (1955). *Descripción de mi estimada patria, la villa de Reus*. Reus: Asociación de Estudios Reusenses.

- VILÀ TORNOS, Frederic (1991). *La catedral de Lleida (segle XVIII)*. Seminari. Sèrie Catalònia 1. Lleida: Pagès editors.
- VILADIU QUEMADA, Pau (1979). "L'hospital de Santa Caterina i la seva renovació". *Revista de Girona* 89: 261-264.
- VILAR, Pierre (1964-1968). *Catalunya dins l'Espanya moderna*. Barcelona: Edicions 62.
- VILARRUBIAS, Felí A. (1969). *Noticia histórico-arquitectónica de los edificios del antiguo hospital de la Santa Cruz y casa de convalescencia de San Pablo de la ciudad de Barcelona (1401-1928)*. Barcelona: Diputación Provincial de Barcelona, Biblioteca Central.
- VILASECA ANGUERA, Salvador (1927). "L'hospital civil de Reus". *Butlletí del sindicat de metges de Catalunya* 80: 12-25.
- (1958). "Hospitales medievales de Reus". *Rosa de Reus* 18.
- (1976). *Epidèmies a Reus (s. XIV-XVI): Notes d'arxiu*. Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses «Ramon Berenguer IV».
- VILASECA CAN, Mariano (1928). "Privilegios pontificios y reales del hospital de la Santa Cruz". *Anales del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo* 2, núm. 7: 84-88.
- (1929a). "Los colectores de limosnas para Santa Cruz (Els baçiners de Santa Creu)". *Anales del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo* 3, núm. 13: 76-80; núm. 14: 136-138; núm. 15: 195-199.
- (1929b). "Taula, o sumari breu de las ordinaciones fetas a xxviii, de abril del any M D LXXI. en la reforma del any M DC LXVII. y en la confirmació del any M DCC VII. sobre lo orde, cura, tracte, servey y, disposició dels malalts se deu tenir, y servir en esta Santa Casa del Hospital General de Santa Creu de Barcelona". *Anales del Hospital de la Santa Cruz y San Pablo* 3, núm. 17: 293-295.
- VILLANUEVA, Jaime (1803-1851). *Viage literario a las iglesias de España*. Madrid: Real Academia de la Historia.
- VINCKE, Johannes (1936). *Documenta selecta: Mutuas civitatis arago-cathalaunicae et ecclesiae relationes illustrantia*. Biblioteca histórica de la Biblioteca Balmes. Vol. XV. Barcelona: Biblioteca Balmes.
- (1958). "Inicios del «Hospitale Cathalanorum et Aragonensium»". *Hispania Sacra* 2: 139-156.

- VINYOLES, Mª Teresa (1980). "Ajudes a donzelles pobres a maridar". Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. I. Barcelona: CSIC, Dpto. de Estudios Medievales. Pp. 295–362.
- VINYOLES, Mª Teresa; GONZÁLEZ, Margarida (1981–1982). "Els infants abandonats a les portes de l'hospital de Barcelona (1426–1439)". Dins Manuel Riu (dir.). *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña medieval: Volumen misceláneo de estudios y documentos*. Vol. II. Barcelona: CSIC, Institució Milà i Fontanals. Pp. 191–285.
- VIOLLET LE DUC, Eugène ([1854] 1993). *Encyclopédie médiévale*. Lonrai: Inter-Livres.
- VIVES CASAJUANA, Salvador (1979). *L'organització de l'assistència pública dels psicòpates a Catalunya*. Barcelona: Fundació S.Vives Casajuana.
- VIVES MIRET, Josep (1960). *Els tres palaus reials de Santes Creus*. Santes Creus.
- (1961). *El maestro Reinard des Fonoll, lapicida anglés en Catalunya (1320–1360)*. Santes Creus: Publicacions de l'arxiu bibliogràfic.
- (1964). *Montblanc i Santes Creus*. Santes Creus: Publicacions de l'arxiu bibliogràfic.
- WICKERSHEIMER, Ernest (1956). "Les édifices hospitaliers à travers les âges". *Archivo Iberoamericano de Historia de la Medicina y Antropología Médica* 8,; 87–108.
- WILLIAMS, Kenneth J. (1978). "Hospitals". Dins Warren Reich (ed.). *Encyclopedia of bioethics*. New York: Free Press.
- XXVII Convegno Storico Internazionale: La conversione alla povertà nell'Italia dei secoli XII–XIV (Todi, 14–17 ottobre 1990)*. (1991). Spoleto: Centro Italiano di Studi sull'Alto Medioevo.
- YARZA LUACES, Joaquín (ed.) (1984). *Arte medieval II: Románico y gótico*. Fuentes y documentos para la historia del arte 3. Barcelona: Gustavo Gili SA.
- (1997). "Clientes y promotores en el marco del gótico catalán". Dins *Cathalonia: Arte gótico en los siglos XIV–XV (Madrid, 22 d'abril–8 de juny de 1997)*. Madrid: Ministerio de Educación y Cultura. Pp. 47–55.

- YEGUAS GASSÓ, Joan (1994). "El timpà de la porta dels Apòstols de la Seu Vella de Lleida". Dins Joan Josep Busqueta; Esther Balasch (a cura de). *Manuel de Montsuar: Degà de Lleida i president de la Generalitat de Catalunya (societat, política i mecenatge cultural a la Catalunya del segle XV)*. Lleida: Amics de la Seu Vella. Pp. 121-142.
- (1998). "Jeroni Descoll. Una trajectòria com a polític i mecenes". *Pedralbes. Revista d'Història Moderna* 18: 349-361.
- (1999a). *L'escultor Damià Forment a Catalunya*. Espai Temps 36. Lleida: Servei de publicacions de la Universitat de Lleida.
- (1999b). "Sobre Joan de Sobralde i Jeroni Xanxo, autors de les portades renaixentistes del claustre de la Seu Vella de Lleida". *Seu Vella. Anuari d'Història i Cultura* 1: 147-179.
- (2000). "L'escultura a Catalunya entre 1490 i 1575: De la tradició medieval a la difusió i consolidació de les formes «a la romana»". Tesi doctoral dirigida pels Drs. Ximo Company i Joaquim Garriga. Universitat de Barcelona. Barcelona: Biblioteca de la Universitat de Barcelona.
- ZARAGOZÀ CATALÁN, Arturo (1996). "Naves de arco diafragma y techumbre de madera en la arquitectura civil valenciana". Dins *Actas del primer congreso nacional de historia de la construcción (Madrid, 19-21 setembre de 1996)*. Madrid: Sociedad Española de Historia de la Construcción. Pp. 551-555.